

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1908. Andra Kammaren. N:o 27.

Lördagen den 14 mars.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning bevillningsutskottets betänkande, n:o 15, i anledning af väckta motioner om upphäfvande af tullen å spannmål; och lämnades enligt förut skedd anteckning ordet till

Om upphäfvande af tullen å spannmål.

Herr Vennersten: Herr talman, mina herrar! Då det möjligen skulle kunna missförstås, om vid behandlingen af en så viktig fråga som den föreliggande icke ett ord yttrades från deras sida, som stå industrien nära och kanske mera än andra hafva att tillvarataga dess intressen, har jag tagit mig friheten begära ordet för att under några ögonblick taga herrarnes uppmärksamhet i anspråk. Jag hade icke väntat, att debatten genom min mellankomst skulle blifva uppskjuten, så att herrarne möjligen därigenom besvärats med ett aftonplenum, som kanske eljes icke varit nödvändigt. Därmed må nu vara huru som helst. Min afsikt är endast att begagna detta såsom jag nämnde viktiga tillfälle för att säga några ord å den tullskyddade industriens vägnar, för så vidt och så långt som jag vågar tala för densamma.

Under de gångna 20 åren har Sveriges industri utvecklats på ett sätt som aldrig förr. Man må hafva hvilken tanke som helst om de bilföreteelser, som denna utveckling medfört; säkert är väl i alla fall, att Sverige gått framåt, att folket vuxit till i antal, välstånd, bildning och i öfrigt i betydelse i världen. Hvad är det nu, som har vållat denna utveckling, om icke just det tullpolitiska system, hvar- under vi lefva, och som man nu kanske något lättvindigt anser sig böra kasta öfver bord? Jag betviflar icke, att de herrar motionärer, som ansett tiden vara inne att upphäfva våra spannmålstullar, framkommit med sitt förslag i den allra bästa afsikt och i den tron, att detta vore rätta sättet att råda bot på många missförhållanden, som uppstått under den allra sista tiden. För min egen del vågar jag

Om upphäfvande af tullen å spannmål.
(Forts.)

hysa den uppfattningen, att dessa olägenheter ingalunda äro en följd af det protektionistiska system, under hvilket vi lefvat de senaste tjugo åren. Jag tror således icke heller, att ett upphäfvande af spannmålstullarne skulle råda bot på allt detta onda, aflägsna dessa olägenheter, om hvilka vi hafva talat.

Hvar skall man då hämta lärdom för att bilda sig en åsikt om hvad som i närvarande stund vore rätt och bäst att göra med anledning af den här väckta frågan om spannmålstullarnes afskaffande? Inom vårt eget land äro ju meningarna mycket starkt delade. Mången ser i Sveriges industri den förnämsta häfstängen för vårt lands höjande och för dess framtida fortsatta utveckling. Mången ser kanske denna industri med mindre blida ögon och tror, att den kommer att föra med sig alltför mycket svårigheter, alltför mycket ledsamma biforeteelser, för att man skulle våga sätta sitt hopp till densamma. Jag hör till dem, som tro, att Sveriges hela framtid är fast förknippad med dess industriella utveckling. Inom vårt land finnas ju så betydande resurser, vi hafva ju så oändligt mycket att taga vara på, att man väl torde kunna säga, att det skulle vara ett slöseri, om vi icke begagnade alla dessa möjligheter, och enligt mitt förmenande finnes intet annat sätt att begagna dem än ett kraftigt främjande just af industrien.

Nu må man ju säga, att härför är tullskydd icke nödvändigt. Jag hyser den tron, att det är nödvändigt. Om det har funnits länder, som under ett frihandelssystem utvecklat sig till kraftigt arbetande industriländer, så är väl detta ändock undantag, och denna foreteelse tillhör säkerligen eu gången tid. Jag behöfver icke påminna om England, som är det mest typiska exemplet på ett land, där industrien utvecklat sig till en betydande höjd utan att tullar därvidlag varit behjälpliga. Ja, man kan säga, att den engelska industrien utvecklat sig trots att man å råämnena och halfabrikat haft tullar, som säkerligen varit till hinder för en sund utveckling af densamma. Men på denna tid var konkurrensen i världen på den industriella marknaden icke så stor som nu, och England satt där utan medtäflare bland alla andra hufvudsakligen sädesproducerande länder samt trodde sig kunna sitta så för lång tid framåt. Så småningom döko dock konkurrenter upp, och i och med detsamma såg man, att Englands framtid som industriellt land icke vore så säker, att icke dessa medtäflare skulle kunna göra England rangen såsom världens främsta industriland stridig.

Enligt mitt förmenande torde vi snarare böra söka det föredöme, efter hvilket vi böra handla, i vårt södra grannland Tyskland. Tyskland hade för åtskilliga årtionden tillbaka att kämpa med samma svårigheter som vi fingo utstå för tjugo eller trettio år sedan. Tyskland låg då lamslaget i industriellt afseende, och det är först sedan Tyskland med tillhjälp af industritullar kraftigt häfdat sin ställning gent emot England, som Tyskland kunnat taga det oerhörda uppsving som har ägt rum och som är oss alla väl bekant.

Men Tyskland har icke nöjt sig med att skydda sin industri i egentlig mening. Man har också ansett, att den industri, som befattar sig med jordens skötsel och med den drift, som därmed sam-

manhänger, borde hafva sitt tillbörliga skydd. Under trycket af en svår konkurrens på spannmalsmarknaden från de stora sädesproducerande vidderna i andra världsdelar och kanske äfven i vår världsdela — jag menar Ryssland och Balkanstaterna — ansåg man, att Tyskland borde sätta upp en tullmur äfven gent emot denna billiga produktion, för att inom eget land kunna främja produktionen af den brödföda, som folket behöfde.

I Sverige hafva vi, såvidt jag har mig bekant, äfven möjligheter att inom egna gränser producera den säd, som vi behöfva. Då våra jordbrukare försäkra oss, att så kan ske, och då våra jordbrukare vidare förklara, att de behöfva detta skydd för att kunna existera, skulle vi industriens män eller män, som äro verksamma inom andra näringar, då, därför att vi skulle kunna få köpa vissa lifsförnödenheter något billigare, neka jordbrukarne det af dem begärda skyddet? Jag kan icke se, att vi skulle handla klokt, om vi ställde oss afvisande i detta afseende.

Hvilka är det, som köpa de alster, som Sveriges tullskyddade industri frambringar? Vi se af utskottets betänkande, att produktionsvärdet inom den svenska industrien uppgår till 1,200,000,000 kronor. Det är visserligen sant, att denna summa är för hög sätillvida som många produkter, hvilka genomgått flere förädlingsstadier, mer än en gång upptagits till sitt fulla värde. Det är också sant, att en hel del af denna produktion icke helt och hållet beror af tullskyddet. Men jag tror icke, att jag säger för mycket, om jag antar, att åtminstone hälften däraf är beroende af tullskyddet för att kunna komma till stånd. När sedan dessa alster med många hundra miljoner kronors tillverkningsvärde skola afsättas, hvart skall man då vända sig för att sälja dem? Jo, Sveriges jordbrukare köpa säkerligen den allra största delen af dem. Det är säkerligen ingen industriman och för öfrigt icke heller någon köpman obekant, att, därest landet icke fått en tillräcklig skörd, därest tillgången på penningar sålunda icke är god på landsbygden, det går dåligt med afsättningen af industri-alstren.

Då man har denna öfvertygelse, denna erfarenhet, kan man icke annat än ställa sig sympatisk och förstående gent emot krafvet från jordbrukarnes representanter på ett tillräckligt tullskydd för jordbrukets produkter.

Jag förstår väl, att det icke lönar sig mycket att inför herrarne här utförligt utbreda sig öfver dessa förhållanden, ty de äro ju sedan så länge tillbaka debatterade inom Riksdagen, att det icke gärna är möjligt att bjuda mycket nytt. Men ett och annat har man dock lärt sig under årens lopp, bland annat att Sverige har oerhörda framtidsmöjligheter såsom industriland och att Sveriges industri icke kan existera utan att den har ett stort afsättningsområde inom det egna landet. Man vet, att få exportindustrier kunna existera, därest icke inom det egna landet finnes en marknad, på hvilken industrien dels kan göra sina första rön och dels falla tillbaka, då konjunkturen där ute på den stora världsmarknaden ställa sig mindre gynnsamma. Dessa förhållanden göra, att säkerligen det öfverväldigande flertalet af de män, som hafva Sveriges industriella ledning i sin hand, af-

(Om upphäfvande af tullen å spannmål.)
(Forts.)

Om upp-
häfvaude af
tullen å
spannumål.
(Forts.)

gjordt ställa sig på deras sida, som yrka på ett fortsatt skydd såväl för industrien som för jordbruket.

Frågan är af så svårlöst beskaffenhet, att jag icke tilltror mig att kunna lösa den. Men jag kan icke underlåta att se och tro mina egna ögons vittnesbörd om hvad som har skett samt hysa den förhoppningen, att den utveckling, i hvilken vi nu äro inbegripna, icke skall hafva slutat därför att tillfälligtvis svårigheter ställt sig i vägen. Jag tror icke, att man får ensidigt ställa sig på industriarbetarnes ståndpunkt och säga: Våra löner räcka icke till att betala dessa dyra lifsmedel; vi måste pressa ned prisen. Jag tror icke, att man får ensidigt ställa sig på denna ståndpunkt, utan att man bör taga i betraktande andra utvägar än borttagande af jordbrukets tullskydd för nedbringande af lefnads- eller produktionskostnaderna. Det torde säkert finnas många andra sådana utvägar. Här ha inom Riksdagen varit framlagda många förslag i denna riktning, och nya förslag dyka upp alltjämt. De bästa af dem hafva nog utsikter att så småningom kunna bringa oss något af den hjälp, som vi, jag erkänner det, mycket väl behöfva.

Man har här talat om arbetslösheten såsom en följd af en alltför häftig utveckling, och man har framhållit, att vi för att afhjälpa denna arbetslöshet måste tillgripa extraordinära åtgärder. Jag frågar: Är det väl troligt, att, om vi tillgripa en så extraordinär åtgärd som borttagande af våra spannmålstullar, arbetslösheten därigenom skulle förminska eller upphävas? Jag tror det ingalunda, ty enligt mitt förmenande står det klart, att, om vi rycka undan grundvalen för sädesproduktionen i vårt land — jag tror därvid på hvad våra kunniga jordbrukare uttalat om att skyddet är den grundval, på hvilken sädesproduktionen hvilat — helt visst en stor del af landtbefolkningen skall strömma in till städerna eller resa ut ur landet, och de, som strömma in till städerna eller industrisambällena, skola säkert bidra till att ytterligare öka arbetslösheten och kanske äfven till att pressa ned arbetslönerna.

Det har också under dagens debatt tydligt framhållits, att detta sätt att lösa frågan skulle vara att bota ondt med ännu värre, och jag tror, att den talare, som i dag användt detta uttryck, har be-tecknat det föreliggande förslaget med dess rätta namn.

Men, mina herrar, saken har också en annan sida, som, så vidt jag hört, i dag ännu icke blifvit från något håll berörd. Sverige går att inom kort åter börja underhandlingar med Tyskland om en ny handelstraktat. Alla veta vi ju från de föregående förhandlingarna med Tyskland och från de här i kamrarna förda debatterna, huru stora svårigheter våra underhandlare hade att öfvervinna för att kunna komma till en något så när rimlig uppgörelse med Tyskland i denna viktiga fråga, och många af oss ansågo i likhet med mig, att det sanneligen icke var något godt resultat, man hade kommit till, ty man hade blott gifvit på hand hvad som sedermera skulle vara mycket svårt att taga tillbaka, huru behöfligt detta än kunde visa sig.

När vi nu gå att på nytt börja underhandlingarna med Tyskland och hålla på att rusta oss för dessa underhandlingar, kan det

då vara lyckligt, kan ögonblicket vara väl valdt att komma fram med ett förslag, som rifver undan den grund, på hvilken vi skola bygga? Man kan vara öfvertygad om att våra vänner tyskarna med intresserad uppmärksamhet följa allt hvad vi företaga oss i denna sak, och skulle resultatet af dagens debatt i frågan här i Andra Kammaren blifva det, att skrivelseförslaget bifölles, så är min fullkomliga öfvertygelse den, att detta komme att af våra motparter inregistreras såsom ett svaghetstecken i den blifvande underhandlingen. Man kan vara fullt viss om att Tyskland, för att nu tala om detta land — efter denna första förhandling komma ju antagligen förhandlingar äfven med åtskilliga andra länder — icke ger oss några fördelar, som vi icke kunna köpa med motsvarande fördelar för Tyskland, och hvad skola vi, mina herrar, köpa med, därest vi redan nu börja rifva ned den bestående tullbyggnaden? Det är säkerligen ett både svårt och otacksamt arbete att uppgöra ett nytt förslag till tulltaxa, och det är säkerligen icke stor utsikt till att de förslag, som framkomma, skola vinna Riksdagens odelade bifall. Men vill man inlåta sig på handelspolitik, får man också söka skaffa sig de vapen, som behövas för att göra detta, och Riksdagen får icke tveka att godkänna åtskilliga förslag, som till det yttre kanske kunna synas en och annan väl långt gående.

Under sådana förhållanden synes det mig, att man borde väl akta sig för att nu börja med att taga bort våra spannmålstullar eller ens skriva angående en utredning om huru sådant skulle kunna ske. Jag tror icke, att Sveriges befolkning skall behöfva lida på att denna fråga blir uppskjuten, till dess man hunnit underhandla med Tyskland om ny handelstraktat, så att man under tiden må kunna hafva sina vapen i godt skick.

Jag har från debatterna i tyska riksdagen rörande det tullagsförslag, som antogs den 25 december 1902, antecknat ett och annat, och har därvid äfven antecknat uttalanden af en utaf det socialistiska partiets så vidt jag förstår på handelspolitikens område kunnigaste män. Jag har icke närmare kännedom om hvem denne man är, men att det är en kunnig och betydande man synes mig framgå af hans arbeten. Jag har här framför mig ett arbete, som heter »Grundzüge der Handelspolitik» af Max Schippel, medlem af tyska riksdagen, åtminstone då detta arbete utkom. Denne man, som är socialist, säger, att »jordbruksskyddet bildar numera hela vår handelspolitikens fasta medelpunkt», och han säger vidare: »Af det stora antalet sådeskonsumenter, som måste köpa spannmål, är en mycket betydande del såsom producent af industrialster intresserad af landbrukets rentabilitet, emedan jordbruket utgör ett af industriens allra förnämsta afsättningsområden, hvars förminskade köpkraft skulle blifva till beständande skada för den industriella produktionen och därigenom också minska arbetarnes löner.» Detta är ju till punkt och pricka hvad här i Riksdagen framhållits från olika håll, och det tyder på att man icke öfverallt inom det socialistiska partiet i Tyskland har den uppfattning, som här i dag framkommit från representanterna för vårt socialdemokratiska parti.

Man kan ju svärligen säga, hvem som har rätt, och jag har en-

Om upphäfvande af tullen å spannmål.
(Forts.)

Om upphäfvande af tullen å spannmål.
(Forts.)

dast velat anförda detta såsom ett bevis för att man i ett land, där industrien nått en mycket större betydelse än hos oss och där jordbruket enligt uppgift endast föder en femtedel af landets befolkning, icke anser sig kunna gå ifrån tullskyddet på jordbruksprodukter.

En ärad talare, den som sist hade ordet på förmiddagen, nämnde, att Tysklands tullskydd på spannmål och spannmålsprodukter skulle vara beroende därpå, att agrarerna i Tyskland hade ett så betydligt inflytande och att för öfrigt rösträttsbestämmelserna där voro sådana, att folket icke kunde få sin vilja fram. Men det synes dock af det uttalande, som jag tillät mig uppläsa, att äfven inom deras krets, som representera den stora delen af detta folk, som icke haft tillbörligt inflytande på ärendets afgörande, röster höjts för att man icke bör skilja jordbrukstullar och industritullar åt, därför att jordbrukstullar och industritullar utgöra två olika delar i ett system, som man icke bör rubba.

Ja, herr talman, jag har icke något mera att tillägga, och jag vill slutligen endast anhålla, att af detta mitt anförande åtminstone så pass mycket måtte få stanna kvar i herrarnas minne som det, som rör vår blifvande handelspolitik.

I detta anförande instämde herrar *Vahlquist, Fornander, Johansson* i Aflösa, *Beckman* i Linköping, *Danielsson, Olsson* i Blädinge, *Bengtsson* i Häradsköp, *Sjöberg, Räsberg, Nordström, Sondén, Johanson* i Valared, *Nilsson* i Kattleberg, *Hultkrantz, Thavenius, Magnusson* i Salstad, *Dahlgren, Canell, Zimdahl, Gunnarsson, Olsson* i Tyllered, *Bengtsson* i Bjärnalt och *Lindvall*.

Herr Moll: En ärad talare, herr Almqvist, betecknade i början af dagens debatt den af mig m. fl. afgifna reservationen såsom ett synnerligen märkvärdigt aktstycke. Om jag förstod herr Almqvist rätt, så ville han antyda, att motiveringen till reservationen och klämman icke hängde rätt väl tillsammans. I motiveringen betonas det starka sambandet mellan spannmålstullar och industritullar, men i klämman talas blott om en utredning angående spannmålstullarnas upphäfvande eller nedsättning. Om herr Almqvist täcktes ännu en gång genomläsa reservationen och i synnerhet reservationens kläm, så torde herr Almqvist där finna, att vi begärt en *allsidig* utredning. Om man nu ställer detta tillsammans med motiveringen i reservationen, så torde det icke vara så svårt att begripa hvad som menas med detta lilla ord »allsidig». Herr Almqvist tyckte sannolikt, att klämman skulle ha blifvit tydligare, om där begärts en utredning rörande såväl spannmålstullarna som industritullarna. Men om klämman hade varit formulerad på det sättet, tror jag, att herr Almqvist med full rätt kunnat beteckna reservationen såsom ett synnerligen märkvärdigt aktstycke. Ty då är jag rädd för att reservationen blifvit till den grad märkvärdig, att herr talmannen hade vägrat proposition på det däri gjorda yrkandet.

Men det var nu egentligen icke med anledning af detta, jag begärde ordet, utan närmast med anledning af ett yttrande, som min ärade vän herr Kvarnzelius hade här på förmiddagen. Herr Kvarn-

zelius yttrade, att det skulle vara underligt, ifall man icke kunde öfvervinna de finansiella svårigheterna till följd af spannmålstullarnas suspension, när man i höstas icke drog i betänkande att vidtaga åtskilliga utomordentliga åtgärder för att rädda, såsom herr Kvarnzelius ord föll, en del banker och jobbare. Denna herr Kvarnzelius jämförelse haltar högst betydligt, såvida icke herr Kvarnzelius är villig att med lånemedel täcka den brist, som skulle uppstå i budgeten genom spannmålstullarnas suspension. Men det lär väl icke herr Kvarnzelius vilja. Mot herr Kvarnzelius påstående, att de extra ordinära åtgärder, som under loppet af hösten vidtagits af riksbanken under medverkan af riksgäldskontoret, skulle vara vidtagna bland annat i ändamål att rädda en del jobbare, skall jag tillåta mig att inlägga en bestämd protest. Åtgärderna vidtogos — det veta vi nog alla — för att lindra verkningarna af den elakartade ekonomiska kris, som utbröt under höstens lopp, som fortfarande existerar och hvars verkningar vi säkert länge komma att få känna af.

*Om upp-
håfvande af
tullen å
spannmål.
(Forts.)*

Herr Lindblad i Göteborg: Jag ber att först få vända mig mot den näst föregående talaren, som framdrog, att en socialdemokratisk representant i Tyskland skulle ha uttalat sig mot borttagande eller nedsättning af spannmålstullarna. Jag vill blott meddela, att ifrågasvarande representant utagit en särställning i denna fråga inom det tyska socialdemokratiska partiet, som vid upprepade tillfällen tagit ståndpunkt mot Max Schippel.

De tyska socialdemokraterna stå i detta fall på precis samma ståndpunkt, hvad tullpolitiken angår, som de svenska.

Sedan ber jag att få vända mig med ett par ord mot herr Almqvist. Han yttrade i dag: Skall den ena ha skydd, bör också den andra ha det. Och han manade till vakt kring »systemet», som vore till fromma för landet. Ja, men det är dock fatalet, som åtnjuter fördelarna af skyddet, medan det stora flertalet får betala därför. Och det är en ganska väsentlig skillnad. Dessutom kan det väl frågas, om detta system varit till så stor fromma för landet, som nu har påpekats från olika håll. Man har här framhållit tullsystemets välsignelse på ett sätt, som om vårt land under de uppåtgående konjunkturen, som varit rådande, öfver hufvud skulle stått stilla, därest icke tullsystemet hade funnits. Det är väl att antaga, att vårt land, lika väl som alla andra länder, skulle haft kännning af dessa uppåtgående konjunkturen och utvecklat sig, äfven om vi intet tullskydd hade haft. För öfrigt ha icke tullarna — det kan ingen bestrida — gifvit det, som man från början gaf löfte om att de skulle gifva. De ha ingalunda förbättrat vår handelsbalans, de ha icke minskat jordens skuldsättning, och de ha icke heller minskat emigrationen. Tvärtom är detta saker, som nu träda ännu bjärtare i dagen efter ett tullsystem, som dock bestått i öfver 20 år.

Vidare har det framhållits, att de utgöra i alla händelser blott tillfälligheter och bagateller, denna nöd i Norrland och denna arbetslöshet i andra delar af landet, hvarom här varit tal. Ja, men det är dock yttringar af en allmän nöd, det är de starkaste yttringarna af en sådan, som här framförts. Jag tror också, att den stora mängden

Om upp-
höfande af
tullen å
spannmål.
(Forts.)

af små inkomsttagare, äfven om de icke kommit i samma läge som bönderna i Norrland eller de arbetslösa, dock har en stark känning af de höga pris, som för närvarande råda. Att borttagandet af spannmålstullarna enbart skulle verka i den riktningen, att allt därmed skulle vara bra, det har ingen sagt, utan tvärtom ha vi blott velat i någon liten mån lossa på de svarigheter, som äro förknippade med de nuvarande förhållandena.

Utskottet har uti sitt utlåtande ställt i utsikt eller i alla fall uttalat sig på ett sådant sätt, att det kanske stode en sänkning af spannmålstullarna för dörren. Jag vet icke, om man har rättighet att tro på, att en sådan sänkning skall komma, då de uppgjorda tabellerna här visa på en ständig stegring. Och jag vet heller icke, hvarifrån hjälpen skulle komma mot dessa dyra tider, som tagit sig uttryck i, bland annat, ökade spannmålspriser. Det enda land, från hvilket i närvarande stund något skulle vara att vänta, vore Argentina. Men äfven därifrån torde exporten af spannmål för framtiden bli mindre, på grund af ökad befolkning äfven där.

Det är för öfrigt att beklaga, att reservanterna icke kunnat ena sig. Jag tror, att man ute i landet väl skall förstå reservanternas välvilliga förslag om en skrivelse, men man skall ingalunda därmed känna sig tillfredsställd. Ty välvilja är i alla händelser icke tillräckligt, om den än är aldrig så stor, för att vinna det, som man nu ropar på i landet, nämligen billigare bröd.

Af den näst sista talaren framhölls nödvändigheten af spannmålstullarnas bibehållande, framförallt ur den synpunkt, att icke också industritullarna skulle komma att rubbas. Enhvar förstår, att, om spannmålstullarna komme att nedsättas, kan det också ifrågasättas, om industritullarna skola fortfarande finnas i sin nuvarande form eller till sina nuvarande belopp. Men det är väl i alla fall icke heller så säkert, som jag förut en gång i dag påpekat, att industritullarna äro så väl avvägda, som de borde vara. Det finnes tullskyddade industrier, som ha minskat sina tillverkningar under tullskyddet, medan det också vill synas, som om tullskyddet för vissa exportindustrier snarare har varit till hinders för deras verksamhet. Aktuarien Flodström har i tidningen »Svensk export» skrivit en uppsats, som ger vid handen, att så vore förhållandet. Han har försökt räkna ut och göra en jämförelse mellan olika näringars ställning 1896 och 1905 dels med hänsyn till tillverkningsvärdet af deras produkter och dels med afseende å den till bevilling uppskattade inkomsten, hvilken sistnämnda beräknats per anställd arbetare. Han har därvid kommit underfund med att den industri, som jag tror den näst föregående talaren närmast representerar, nämligen väfverier och spinnerier, har minskat sin tillverkning med icke mindre än 23 % ur beskattningssynpunkt sedt. Dessutom är att märka, att sådana exportindustrier som t. ex. sågverk och hyflerier, hvilka väl måste anses vara bland de förnämsta, som här bedrifvas, under sagda tid endast ökat sin utskeppning med 2 %. Det finnes åter andra dylika industrigrenar, som tvärtom minskat sina tillverkningar, nämligen stenbrott, stenhuggerier och sliperier med icke mindre än 30 %, vidare cementindustrien med 27 % och tändsticksindustrien med 29 %.

Detta är alltsammans exportindustrier, för hvilka tullskyddet sålunda icke medfört någon fördel, utan tvärtom varit till nackdel.

Jag har nu icke så väsentligt mycket att tillägga. Det tjänar nämligen föga till att orda mera i denna sak. Men därom är jag öfvertygad, att man ute i landet icke skall känna sig tillfredsställd med ett beslut, som icke ställer i utsikt någon möjlighet att råda bot på ett förhållande, som icke blott är af tillfällig art, utan, såsom vi alla ha en viss känsla af, kommer att sträcka sig ganska långt framåt. Alla känna vi ju, att den nuvarande krisen icke kommer att aflöpa så lätt, utan att den kanske kommer att ökas i intensitet och draga väsentligt ut på tiden. Och då förefaller det mig som om det vore rätt, att en minskning inträdde i prisen på de oumbärligaste förnödenheterna för arbetarna. Tullarna kunna vara orättfärdiga under förhållanden då det är goda tider. Men de blifva ju ett rent ocker på nöden under sådana förhållanden som de nuvarande.

*Om upp-
läifvande af
tullen å
spannmål.
(Forts.)*

Herr Åkerlund: Herr talman! Jag kan icke förstå, hvarför man under nuvarande förhållanden väckt denna fråga till lif, ty det pris, som spannmålen för närvarande betingar, är icke sådant, att man för att hjälpa nödställda likar skulle vara tvungen att nedsätta tullen. Priset för råg var för några dagar sedan här i Stockholm för den bästa vara, som kan tänkas, 14: 50 kronor per 100 kg. och för den ordinära varan 13: 50 kronor, och man kan väl knappast säga, att det är några oerhörda priser.

Här har talats om att spannmålspriset borde sänkas på grund af arbetsbristen i landet. Hvar råder arbetsbrist? Det vill jag fråga. Det är i de stora städerna, där åtskilliga fabriker icke fått de beställningar, som de ästundat, och därför nödgats afskeda en del arbetare, men på landsbygden bjuder man hvilka pris som helst för att få arbetet utfördt. Det är sålunda ett falskt resonemang, att det råder arbetsbrist. Om det skulle råda nöd i Norrland, så är jag den villigaste att vara med om att staten må bistå därvidlag.

Man har sagt, att spannmålstullarna skulle vara till för den större jordbrukaren. Jag går in på, att det på vissa håll kan vara så, men herrarne må besinna, att de större egendomarne lega sin arbetskraft och att de måste ha medel att betala sina arbetare drägligt. Småbruket, som man ifrar så mycket för, och jag icke minst, skötas af ägarne och deras familjer, de ha inga att lega och inga att betala. Och för öfrigt, medan jag är inne på kapitlet om små och stora jordbruk — det är ju en massa personer, som likaväl som jag arbeta för att det måtte bli godt om små jordbruk, att så många som möjligt af landets invånare måtte få ett sådant — vill jag säga, att dessa småbruk icke kunna äga bestånd i vårt land utan att det finnes större egendomar ibland dem. Åtminstone är det fallet hvad beträffar norra och mellersta Sverige, ja, äfven södra delen af Sverige ända ned till Skåne, ty man ser ju, att det hvart tredje eller hvart fjärde år blir missväxt till följd af torka eller att frosten ödelägger fodret — hvar skola då småbrukarne fylla sitt foderbehof, om icke från de större gårdarne? Därtill finns ingen möjlighet, om det bara

Om upp-
häfvan-
de af
tullen å
spannmål.
(Forts.)

är småbruk, och då blir följden, att de få sälja sina kreatur, det värdefullaste de ha, och komma i fattigdom och elände.

Jag har aldrig varit någon ifrig vän af spannmålstullarna, men då vi kommit i den fasta ställning, där vi nu befinna oss, och då jag icke kunnat finna, att de skadat någon, utan tvärtom gagnat vårt land och gifvit det lyftning och emedan jag är öfvertygad om, att jordbruket i skydd af dem skall äga bestånd och utveckla sig sundt och normalt till förmån för hela Sveriges folk, har jag intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets förslag.

Herr Jeansson i Kalmar: Herr talman! Under debatten har det lämnats en del uppgifter, som jag i egenskap af fackman inom den bransch, hvarom här är fråga, icke kan gilla, utan rent af måste beteckna som fullkomligt oriktiga, och jag har därför begärt ordet för att i någon mån korrigera dem.

Så yttrade en ärad talare på göteborgsbänken, att Argentina hade minskat sin export af spannmål på grund af befolkningens ökning. Jag ber få nämna, att Argentina ärligen ökat sin export af spannmål, och det i så oerhörd grad, att det framkallat förvåning öfver hvilken export som utgått från detta land. Jag har icke några utförliga siffror att komma med, men då jag dagligen följer spannmålsmarknadens läge i olika delar af världen, kan jag ändock nämna, att enligt i går mottagen underrättelse afgick därifrån endast under föregående vecka 200,000 ton hvete. Detta är något alldeles enormt! Argentina har under detta år haft en export, som i betydlig grad öfvergår hvad det någonsin förut haft. Någon minskning härutinnan känner sålunda ingen fackman till, utan förhållandet är det rakt motsatta. När man kommer med uppgifter i sådana saker, bör man ha bättre reda på sig än hvad den ärade talaren tyckes ha.

En talare på stockholmsbänken nämnde i förmiddags också några siffror, dem jag icke hade tänkt göra någon invändning emot, då man ju icke kan begära, att personer, som ej sysselsätta sig med hithörande frågor, skola känna prislägena, men eftersom jag har ordet, ber jag att äfven härutinnan få göra en rättelse. Han förmenade, att vi nu närma oss de priser, som gällde år 1891, på hvilket följde 1892 års tullnedsättning. Han såg i detta ett skäl, att vi nu skulle suspendera tullarna, därför att vi kommit upp i de priser, som genom ryska exportförbudet inträdde år 1891. Jag skall då be att få lämna herr Branting en alldeles faktisk uppgift, och det är, att år 1891 uppgick priset på råg och hvete förutom tull till 18 kr. pr 100 kg. I denna dag skall jag kunna sälja till herr Branting hur mycket råg och hvete som helst för 18 kr. inclusive tull å 3: 70 kr. Ja, offerten är fast, så att jag står för den! Sålunda faller det argumentet alldeles bort, att vi på grund af nu gällande priser skulle, i likhet med hvad som skedde år 1892, sänka tullarna. Vi veta ju, att priserna på hvete i höstas sprungit upp ganska betydligt, nämligen till likhet med priserna 1891. Men det var ingalunda på grund af den statistik, som kvarnridkarne räkna efter, utan på grund af försenad skörd och på grund af börsjobb. Priset var sålunda i oktober månad 200 riksmark pr 1,000 kg. eller 18 kr. pr 100 kg. för hvete, oförtulladt.

Men sedan har det sjunkit till 160 riksmark per 1,000 kg. eller 18 kr. per 100 kg. för förtulladt hvete. Sålunda har hvetepriset betydligt fallit från oktober månad till den dag, som i dag är. Fanns det alltså anledning att nedsätta priset i höstas, när agitationen mot tullarna sattes i gång, så har man nu icke den ringaste anledning därtill.

Vidare nämnde den ärade talaren, hvars yttrande jag här berört, att vi nu befinna oss på en jämförelsevis hög prisnivå i fråga om spannmål. Ja, den är högre än år 1895, när tullen kom till, ty då var den ganska lågt nere, och vi befinna oss på denna högre prisnivå oafsedt tullen. Men för icke längre än ett och ett halft år sedan såldes råg, oförtullad, till 10 kr. pr 100 kg. Med den kannedom jag har om jordbruket genom min beröring därmed såsom industriidkare får jag säga, och många skola däri instämma med mig, att till 10 kr. pr 100 kg. kan man icke producera någon råg här i landet. Man kunde icke göra det, innan arbetslönerna stigit och innan industrien genom tullskyddet fördyrat arbetsomkostnaderna. Hur skulle man då kunna göra det nu?

Sålunda, äfven om man kan säga, att det råder en hög prisnivå, är den ändå icke så hög, att jordbruket kan reda sig utan skyddstull. Och icke veta vi, huru länge detta prisläge kommer att vara. Skulle förändrade förhållanden inträda, exempelvis till hösten, så att Ryssland får god skörd och likaså Nordamerika och Argentina, då kommer en ström från dessa sädesproducerande länder att sammanflyta på den europeiska marknaden och pressa ned priserna, så att de bli ofantligt låga. Det nuvarande priset har berott på den mängd af hvete, som kommit från Nordamerika samtidigt med den enorma exporten från Argentina. Nu har Ryssland varit afstängdt, men om det får god skörd, hvilka priser skall det då bli? Vål vill jag som min personliga åsigt säga, att den nuvarande världsskörden berättigar till en högre prisnivå än den vi ha, men förhållandena kunna ju ändra sig ganska fort, och det är endast några månader, tills vi ha ny skörd. Det är sålunda farligt att på grund af tillfälligt uppskrufvade priser reducera tullarna, och som jag förut nämnt, ha nu priserna på världsmarknaden kommit oss till hjälp, så att, om vi förut haft behof af sänkning eller borttagande af tullarna, är detta icke längre förhållandet.

Medan jag är inne på detta ämne, må det tillåtas mig att beröra en mig närliggande fråga, om kvarnindustrien. Denna har icke alls fått någon hjälp här i dag, trots det hårda angreppet på densamma i herr Bromé's reservation. Den är icke van att få någon hjälp, hvarför det icke bör förvåna, att den ej heller nu blifvit tagen i försvar. Man tror i allmänhet här i landet, att kvarnindustrien är så skyddad att den nedsättning som här är föreslagen, utan olägenhet skulle kunna gå för sig.

Jag skall be att få nämna några ord i anledning häraf och enär jag i egenskap af ordförande sedan många år tillbaka i kvarnindustriidkareföreningen har kannedom om denna bransch. Det skydd, som vid den sista tulländringen lämnades kvarnindustrien, blef som bekant mindre än hvad Kungl. Maj:t föreslagit. Kungl. Maj:t hade föreslagit en spannmålstull af 3 kronor 15 öre och en mjöltull af 6 kronor 50 öre. Riksdagen ändrade detta till 3 kronor 70 öre för

Om upphäfvande af tullen å spannmål.
(Forts.)

*Om upp-
häfvande af
tullen å
spannmål.
(Forts.)*

spannmålstullen och 6 kronor 50 öre för mjöltullen. Den utredning, hvarpå Kungl. Maj:t grundade sitt förslag, torde nog hafva varit sakkunnig. Såsom beslutet nu blef, ansågs emellertid kvarnindustrien hafva fått ett godt skydd, och jag får säga, att under de första åren redde man sig ganska bra mot den utländska konkurrensen. Men förhållandena hafva sedermera ändrat sig ganska mycket. Tyskarne hafva fått nya tullsatser å spannmål, och de hafva äfven fått förmånliga premier vid export af mjöl, så att de göra ett stort afbräck och drifva en hård konkurrens med den svenska kvarnindustrien. Jag kan nämna att, trots att vår svenska kvarnindustri numera drifves med kvarnar, som stå i full teknisk och merkantil nivå med de tyska och alltså synas hafva resurser för att i detta afseende kunna konkurrera med dem, man dock är nödsakad att mången gång låta dem taga mjölorderna, enär deras priser understiga våra tillverkningsvärden. Detta torde vara bevis nog för att det skydd, som lämnats vår kvarnindustri icke är för stort utan tvärtom. På det sättet har ett 100,000-tal säckar mjöl importerats till Sverige under fjolåret, och importen har, enligt statistiken, årligen varit i tilltagande. Just som jag kommit hem i middags tittade jag något i vår facktidning och faun där, att i Schweiz har man petitionerat om att få skydd mot den öfverväldigande stora mjölimport, som dit äger rum från Tyskland, på grund af de därstädes stadgade exportpremierna. Således, samtidigt som man här i Sverige talar om att man bör minska tullskyddet, söker man i andra länder att få det ökad.

Jag förstår mycket väl att, när man ser på detta tullskydd af 3 kronor 70 öre resp. 6 kronor 50 öre, man då tycker att skillnaden mellan dessa båda belopp, eller 2 kronor 80 öre, bör vara ett tillräckligt skydd för kvarnindustrien. Men så får man icke räkna. Ty man måste taga i betraktande, att fodervaran, som uppstår vid förmalningen, är tullfri, och att vid förmalning af t. ex. hvete man icke beräknar kunna erhålla mer än 70 % mjöl. Följaktligen få kvarnägarna betala 3 kronor 70 öre per 70 kg. af råvaran och icke per 100 kg. af densamma. Detta gör, att tullskyddet å hvetemjöl uppgår till 1 krona 22 öre brutto, å rågsikt är skyddet ännu mindre, enär 100 kg. råg endast lämnar 60 % kg. rågsikt och sålunda blott 30 öre. Och detta lilla tullskydd minskas ytterligare genom råvarans fördyrande till följd af tullen därå samt genom utländska kvarnars exportpremier.

Då de svenska kvarnarne sålunda ej på långt när åtnjuta den nu föreslagna tullsänkningen, kr. 1: 25, i skydd, hvad skulle följden blifva om herr Bromées reservation bifölles? Jo, en oerhörd import af mjöl till Sverige och att de svenska kvarnarne icke skulle kunna förmåla Sveriges säd.

Man får också i landet ofta höra, att kvarnindustriidkarna endast äro några få och att därför icke mycket afseende bör fästas vid deras intressen. Jag skall be att få häremot hänvisa till den lilla goda bok, som man redan förut har åberopat, nämligen sammandrag af Sveriges officiella statistik. Där får man veta att antalet mjöl- och grynkvagnar i riket var under år 1905 1,681, och att detta är det största antalet af alla fabriker, som finnes i Sveriges rike. Tillverk-

ningsvärdet uppgick till omkring 100 miljoner kronor, d. v. s. närmare 10 % af hela den svenska industriens sammanlagda tillverkningsvärde. Dessa 100 miljoner öfverträffas endast af tillverkningsvärdet vid hyflerier och sagkvarnar, och alltså är kvarnindustrien den andra i ordningen. Ja, mina herrar, då må det icke anses för-mätet af mig, om jag tager denna industri i försvar och om jag upp-träder till förmån för densamma trots jag talar i egen sak — då jag ju själf är representant för denna industri — detta desto hellre som, såsom jag i början af mitt anförande nämnde, ingen ännu uppträdt här till förmån för densamma.

Herr talman, jag har intet vidare att tillägga än att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Palme: Herr talman, mina herrar! Om en främling för en stund sedan kommit in i denna kammare, så skulle han nog hafva trott, att han råkat komma på en spannmålsbörs med dess mer eller mindre fasta offerter, o. s. v. Redan under det att den ärade re-presentanten för Kalmar nyss talade och afgaf en fast offert, hörde jag det hviskas på Stocksholms läns- och upplandsbänkarna om en annan fast offert, till mycket lägre pris, och hade vi fortsatt detta auktionerande, så hade vi till slut kanske kommit till ett för den svenska allmänheten ganska acceptabelt pris.

Det var verkligen ett mycket intressant anförande, som talaren på kalmarbänken nyss hade, och jag skulle gärna velat något närmare ingå på ett resonnemang om hans synpunkter, men tiden är nu för långt framskriden därför. Eljest skulle äfven jag hafva velat framdraga mina erfarenheter på detta område; ty också jag har en, om än mycket liten kvarn och äfven jag säljer nog då och då litet spannmål, och har därför måhända en smula erfarenhet i den vägen att komma med. Jag vill i emellertid, som sagdt, icke trötta kammaren därmed, utan endast säga att jag, i likhet med min ärade vän på stockholmsbänken, herr Moll, anser, att vi för det närvarande ögon-blicket icke kunna, ur vår budgets synpunkt sedt, göra någonting åt saken; vi kunna vid denna riksdag icke komma längre än till det skrifvelseförslag, som herr Moll kommit fram med i sin reservation. Därmed vill jag icke hafva sagdt, att vi till en kommande riksdag skola kunna åstadkomma någonting, som i stället kan fylla budgeten, men det vore ju mig kärt, om så kunde ske.

Men, säger jag, vi alla, som hålla före, att tullar på de oundgängligaste lifsförnödenheterna icke höra samman med en rättfärdig statsekonomi, vi alla få aldrig släppa ur sikte tanken på att få lifs-medelstullarna bort. När jag således har denna åsikt och därför är med om den utaf herr Moll framlagda reservationen, så ber jag att få betona särskildt två synpunkter, nämligen dels synpunkten af de bördor, som med orätt, enligt min uppfattning, alltför mycket trycka på de svagares skuldror, och dels synpunkten af statsmakternas absoluta skyldighet att göra allt hvad i deras makt står för att bringa ned de nu onaturligt uppdrifna lefnadskostnaderna i vårt land.

Jag kunde ju sluta härmed, men jag vill dock nämna ett enda litet ord till herr Vennersten. Han omnämnde, betecknande nog,

*Om upp-
häfvande af
tullen å
spannmål.
(Forts.)*

Om upp-
häfvan-
de af
tullen å
spannmål.
(Forts.)

skrifvelseförslaget såsom ett *svaghetstecken* — i hvarje fall skulle förslaget, sade han, komma att så uppfattas af Tyskland vid de kommande traktatsunderhandlingarna med detta land. Jag vill då säga, att jag aldrig förnummit, att spannmålstullarne spelat någon som helst roll vid de traktatsunderhandlingar, som härom året fördes med Tyskland. Och hvad de blifvande traktatsunderhandlingarna beträffar, så sitter ju herr Vennersten med i den kommitté, som har i uppdrag att smida de vapen, med hvilka vi skola gå till de blifvande traktatsunderhandlingna. Jag tror icke, att han skulle våga påstå, att spannmålstullarna skola komma att blifva något som helst effektivt vapen i den striden.

Herr talman, jag skall be att få yrka bifall till herr Molls reservation.

Herr Erlansson: Af de yttranden, som här i dag fällts af en del talare, skulle man kunna få det intrycket, att det vore snart sagdt endast och allenast den så kallade brödtullen, som vore orsaken till de höga lefnadsomkostnaderna. Under det jag hörde detta, kom jag på den tanken att anföra några siffror. Den förhöjning i spannmålsprisen, hvilken vi hafva för innevarande år, kan väl ingen säga vara beroende på tullen. ty det är nog helt andra förhållanden, som samverka till de nu höga spannmålsprisen. Om vi nu se på den till bevillningsutskottets betänkande fogade tabellen n:o 1, så finna vi, att år 1888 kostade en hektoliter råg 7 kronor 44 öre, och år 1907 kostade en hektoliter råg 9 kronor 80 öre. Den förhöjning i lefnadskostnaderna, som genom denna prisstegring drabbar en familj, uppgår för år — om vi nu beräkna en familjs årsbehof af denna vara utgöras af 18 hektoliter — till 42 kronor 48 öre. Detta gör på 365 dagar 12 öre om dagen. Se vi då på, huru mycket arbetarnes arbetsförmåner höjts från år 1888 till år 1907, så är det ju alldeles märkvärdigt, att brödets fördyrande med 12 öre per dag skall föra med sig, att arbetarna skola lida nöd särskildt på grund af de ouvarande brödtullarna. Det tycks annars, som det kunde vara en del andra håll, där man kunde spara in de tolf örena. Det ser emellertid icke ut, som om folk sparade så synnerligen hårdt, när det gäller sådant som cigarren eller cigarretten, ölbuteljen, biografbiljetten eller hvarför icke äfven säga spårvägsbiljetten. Där kunde man möjligtvis hafva lätt att inbespara de 10—12 örena per dag, som brödet nu kostar mer än för en tjugu år sedan.

Då det talas om de alldeles onaturligt uppdrifna lefnadskostnaderna, så få vi nog räkna med annat än dessa tullar, ty om vi än togo bort dem, skulle man snart nog få se, huru litet detta skulle lindra arbetarnes nöd, om det icke blefve andra inskränkningar i lefnadskostnaderna. Dessutom måste man besinna, att detta sist förflutna år icke varit till jordbrukarnes fördel, åtminstone icke i den ort, där jag har mitt hemvist, och jag vågar påstå att där gjorde jordbrukarne i allmänhet under det året långt större förluster, än någon arbetarfamilj kan göra. Ty det förhåller sig verkligen så, att vi icke fått mer än ungefär $\frac{2}{3}$ eller på sin höjd $\frac{3}{4}$ af den vanliga skörden af brödsäd, och låt vara att priset därå i år ställer sig något

högre, så blir dock inkomsterna för landbrukarne mindre i år än under andra år. Skulle det då gå därhän, att spannmålstullarna sänktes eller borttoges, så skulle ju landbrukarnes inkomst blifva än mindre.

Jag menar således, att det ej är rätt, om vi, för att afhjälpa en oröfvtvisa, som man nu kallar det, lägga ännu tyngre bördor på en klass, som redan förut är hårdare tyngd än arbetarnes, på grund af föregående års dåliga väderleks- och skördeförhållanden. Då jag således anser, att det vore ett felgrepp att fatta ett sådant beslut, som att tullen på spannmål skulle sänkas eller borttagas, så kan jag för min del icke annat än tillstyrka bifall till bevillningsutskottets hemställan om afslag.

*Om upp-
höfande af
tullen å
spannmål.
(Forts.)*

Herr Branting: Jag måste säga, att jag beklagar, att jag icke är i tillfälle att på minsta sätt reflektera på den offert, som gjordes mig från talaren på kalmarbänken. Ty för att kunna spekulera på spannmålsbörsen, måste man ha ekonomiskt starkare ryggbän än jag besitter. Men detta är väl för öfrigt en fråga, som egentligen knapast hör hit.

Den ärade talaren anförde, hurusom en sänkning i pris för närvarande skulle vara rådande på de varor, hvarom här är fråga. Men han synes mig icke hafva på minsta sätt motbevisat de faktiska uppgifter om skillnaden i nuvarande noteringen mellan priset på mjöl i Göteborg och priset på mjöl i ett frihandelsland som Danmark, hvilka uppgifter förut under dagens lopp lämnats. Det förefaller mig således, som om dessa stå fast ovederlagda. Den ärade talarens yttrande i denna punkt är så mycket mera anmärkningsvärdt, som, efter hvad det hviskas här, det skulle i alla fall gå äfven från Kalmar ångkvarn en ganska stor export till Göteborg.

Om så är förhållandet — något som jag icke känner närmare till — förefaller det mig, som om man snart skulle komma att få se en välgörande minskning i mjölprisen i Göteborg.

Jag begärde emellertid ordet närmast för att frambålla, att den jämförelse med 1891 års priser, som jag tillät mig göra här i förmiddags, var grundad på den officiella tabell, som finnes anförd i utskottets utlåtande. Där har hvar och en tillfälle att jämföra och se, om det icke är sant, att det var en märkvärdig stegring år 1891, samt att vi på samma sätt år 1907 äro uppe i ett synnerligen högt prisläge, som närmar sig 1891 års prisförhållanden, sasom jag sade.

Hvad åter angår den ärade talarens framtidsbetraktelser om, att vi kunna tänka oss en prissänkning, om det slumpar så till, att det blir goda skördar samtidigt både i Nordamerika, Argentina och Ryssland, så får jag säga, att det ju må vara möjligt, att sådant kan ske, men det är dock endast en spekulation om hvad som möjligen kan inträffa. Den dyra tiden däremot lärer, efter hvad som under debatten framkommit och bevitnats, existera och vara ett faktum. Och då är frågan den, om man vill intaga den ståndpunkten, att man på grund af möjliga framtidsutsikter om gynnsammare förhållanden icke skall vidtaga några åtgärder mot den faktiskt förefintliga, synnerligen starka fördyringen. Det är därom tvisten gäller, då det är fråga om suspension af spannmålstullarna eller icke.

Om upp-
häfvande af
tullen å
spannmål.
(Forts.)

I det afseendet vidhåller jag helt enkelt hvad jag förut sagt. Och de många synpunkter, som i afton framkommit, hvad visa de, om icke att denna sak sannerligen icke blifvit slutligen afgjord genom 1895 års tullbestämmelser, utan att det numera inträdt i många riktningar andra förhållanden? Här behöfves, minsann, att se till, att dessa andra förhållanden må afvägas så, att vi kunna komma till en ställning, som är hållbar efter nutidens priser, och icke efter den föreställningen, att 3 kronor 70 öre är den tullsats, som *skall* vara i Sverige för omalen spannmål, och att det är någonting, som skall bestå, om än hela världen förändrades rundt omkring oss.

Herr Kvarnzelius: Med anledning af den offert, som herr Jeansson i Kalmar gjorde herr Branting, har jag begärt ordet för att från min sida meddela några prisuppgifter, som jag förskaffat mig, och som skilja sig i någon mån från de pris, som af herr Jeansson offererades. Det är visserligen tydligt, att de måste skilja sig något, ty de prisuppgifter, jag förskaffat mig, äro icke från första hand, utan jag har fått dem från köpmän, från hvilka allmänheten ju vanligen plägar förskaffa sig varor till priser, som äro vanliga för desamma hos köpmän. Dessa uppgifter äro från Sundsvall och datera sig från den 12 mars. I fråga om hel säck noteras där till dagens pris:

»Hvetemjöl best patent	kr. 32: 50
D:o flormjöl.....	» 29: 50
Rågsikt 000	» 29: 25
D:o 00	» 28: 25.»

Nu är det i regel så, att fattigt folk icke kan köpa en hel säck, utan får nöja sig med att köpa några kilo åt gången, och då ställer sig priset naturligtvis ännu högre. Minutpriserna äro enligt uppgifter från Sundsvall, likaledes för den 12 mars, följande:

»Hvetemjöl best patent	pr kg. 38 öre.
D:o Kalmar 00	» » 35 »
Rågsikt	» » 35 »
Rågmjöl.....	» » 27 »
Kornmjöl	» » 30 »
Hvetekärna	» » 40 »
Grahamsmjöl	» » 32 » .»

Jag tror således, att man fortfarande kan göra det påståendet, att mjölprisen i närvarande stund äro högre, än hvad de vanligtvis bruka vara.

Medan jag nu har ordet anhåller jag att få närmare förklara en passus i mitt anförande, som herr Moll gjorde ett stort nummer af — ett alldeles för stort nummer enligt min uppfattning. Det är klart, att jag icke afsåg att vilja rikta den beskyllningen mot riksbanken och riksgäldskontoret, att deras åtgärder voro vidtagna för att rädda jobbare och banker. Jag inser och vet mycket väl, att dessa åtgärder voro vidtagna för att rädda landet från de ekonomiska äfventyrligheter hvori en del banker och jobbare dragit in

detsamma. Och jag har med detta endast velat säga det, att när riksbanken och riksgäldskontoret kunde vid det tillfället genom dessa extra ordinära åtgärder rädda oss undan en krasch, då det gällde så många millioner, så föreföll det mig och förefaller mig fortfarande, som om det skulle ligga inom möjlighetens gränser att äfven nu kunna vidtaga någon extra ordinär åtgärd, så att denna fråga icke skulle behöfva falla på grund af de finansiella svårigheterna. Jag tror fortfarande, att, då det här rör sig om 8 à 12 millioner kronor, svenska Riksdagen borde kunna finna utvägar att klara den saken. Det torde från föregående statsregleringar finnas något öfverskott, som skulle kunna tillgripas. Jag tror också, att vi skulle kunna göra besparing på en eller annan hufvudtitel, och jag tror öfver hufvud, att det skulle befinnas vara lämpligare, att svenska folket genom Riksdagen åtog sig en extra bevilling, än att en stor del af vårt lands fattiga befolkning, som lider nöd, skall behöfva betala oskäligt höga pris för sina lifsförnödenheter. Jag tror, som sagdt, att detta ligger inom möjlighetens gränser. Det är naturligtvis för mig såsom lekman på detta område, om jag än icke är alldeles oertaren på detsamma, synnerligen vanskligt att vilja gifva mig in i strid med herr Moll, som är särskildt sakkunnig på detta område. Men herr Moll får ursäkta, att jag ändock vidhåller min mening i detta hänseende, nämligen att man med god vilja kan klara de statsfinansiella svårigheterna.

*Om upp-
höfvande af
tullen å
spannmål.
(Forts.)*

Herr Lindblad i Göteborg: Blott ett par ord! Jag betvivlar visst icke, att den ärade talaren på kalmarbänken har kompetens att yttra sig i dessa frågor, lika litet som jag betvivlar hans intresse för desamma. Men jag bestrider, att han har någon rätt att vända mina uttryck så, som jag skulle hafva yttrat, att man från Argentina ingenting skulle exportera till Europa. Tvärtom uttalade jag den uppfattningen, att det enda land, af hvilket man kunde vänta någon afsevärd export till Europa, vore just Argentina. Dock trodde jag icke, att en sådan myckenhet skulle kunna exporteras till Europa, att det skulle hafva något inflytande på spannmålspriserna här. Han gifver själf i viss mån mig rätt däri, då han säger, att det behöfs goda skördar både i Argentina, Nordamerika och Ryssland på en gång för att här få någon prissänkning.

Herr Jeansson i Kalmar: Jag skall be att få yttra några ord med anledning af att den siste talaren icke uppfattat mig rätt. Resultatet af den stenografiska uppteckningen skall nog visa, att jag icke yttrade mig så, som han påstod. Jag har endast ordagrannt citerat hans yttrande, sådant jag nedskref detsamma, nämligen att det visserligen vore en export från Argentina, men att den minskades på grund af folkökningen därstädes.

Med anledning af herr Brantings anmärkning mot mig, att jag icke vederlade de prisuppgifter, som kommit från Göteborg och först anförts af en ärad talare på göteborgsbänken, ber jag om ursäkt för, att jag förbigick dessa. Jag hade verkligen noterat dessa priser, och jag fann dem icke stämma med de priser från Göteborg, som

Om upp-
höfvande af
tullen å
spannmål.
(Forts.)

jag känner. Men det är ju svårt att säga något bestämdt om priserna, då det ju finnes så många olika kvalitéter af mjöl. Så mycket kan jag dock säga, att jag säljer till omkring 1 kr. 50 öre under de uppgifna priserna.

Herr Kvarnzelius lämnade också några prisuppgifter, hvilka ej alls stämma med det närvarande värdet. Men man får betänka, att prisfallet inträffat mycket hastigt, och att det ju kan tänkas, att mellanbänderna — det kan ju vara 2 å 3 sådana mellanbänder — söka hålla priset uppe någon tid för att undgå förlust, men klart är, att när råvaran faktiskt fallit i pris och fabriken gjort nedsättningar å fabrikaten, måste också förr eller senare den dagen komma, då konkurrensen handlandena emellan tvingar dem att äfven rätta sina priser efter marknadsläget.

Herr Gustafsson i Mjölby: Utan att vilja på något sätt ingå i närmare undersökning, huru tullarnas nedsättning eller borttagande skulle verka på näringslivet i allmänhet, på kroppsarbetarens arbetsförtjänst eller på budgeten, hvarom allt så mycket förut ordats, tillåter jag mig att i alla fall säga några ord i den föreliggande frågan.

Under frihandelstiden framhölls, att orsaken till, att vi importerade så mycket mjöl från utlandet, helt enkelt var den, att vi i allmänhet hade alldeles för dåliga kvarnar och att man därför med dessa icke kunde framställa sådana produkter, att de kunde konkurrera med utlandets. Numera kan man icke komma med en sådan argumentering. Hur ginge det, om dessa numera dyrbara anläggningar, som under skyddet af tull framkommit, skulle undanryckas detta stöd?

Jo, naturligtvis skulle den ena kvarnen efter den andra så småningom tvingas nedläggas sin rörelse på grund af den starka påkänningen af utländsk konkurrens, hvilket senare redan framhållits af representanten för Kalmar.

Detta skulle i sin tur i hög grad återverka på jordbruket, som sen icke längre skulle finna afnämare för höstsåden till pris, som ens närmelsevis skulle betäcka produktionskostnaden. Jag tror, mina herrar, att jordbruket sedan ej skulle komma att stå högt i kurs i vårt land, jordvärdet falla och detta således i väsentlig grad bidraga till att försämra såväl vår nationalförmögenhet som vår handelsbalans. Om man skulle borttaga spannmåls- och mjöltullarna, så är det ju alldeles tydligt, att man därigenom öppnade portarna för allt öfverskott från Ryssland och andra länder, äfven utomeuropeiska. Jag tror, att våra jordbrukare sedan ej heller behöfde mycket bekymra sig om odling af råg och hvete, lika litet som kvarnindustrien befatta sig med förädling af dessa jordbruksalster. Vill man hämma eller utrota kvarnindustrien, då skall man sänka eller borttaga tullen å mjöl. Herr Lindblad i Göteborg nämnde i sitt första anförande på förmiddagen, att tiden nu vore inne att söka successivt plocka bort det system, som kom till stånd 1888. Jag har emellertid en annan uppfattning än han i detta fall, och med tanke på de vådliga konsekvenser, som en sådan handling under nuvarande förhållanden skulle medföra, vill jag också hoppas, att det ännu finnes inom svenska Riksdagen tillräckligt många betänksamme män för att hindra ett

sådant steg och som icke vilja påtaga sig ett dylikt ansvar. Jag har, herr talman, med hvad jag nu sagt endast velat yrka bifall till utskottets hemställan.

Om upphäfvande af tullen å spannmål.
(Forts.)

Härmed var öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som därunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner på: 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o bifall till den af herr Moll med flera afgifna reservationen, 3:o bifall till den af herr Branting afgifna reservationen, 4:o bifall till den af herr Bromée i Billsta afgifna reservationen och 5:o bifall till det af herr Enander under öfverläggningen framställda yrkandet. Herr talmannen ansåg förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid, i följd hvaraf herr talmannen för bestämmande af kontrapositionen ånyo upptog de öfriga yrkandena, af hvilka det under 2:o) omförmälda yrkandet nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Som votering likväl äskades äfven i fråga om kontrapositionen, framställde herr talmannen för bestämmande af kontrapositionen i denna votering proposition å de återstående yrkandena; och fann herr talmannen det under 3:o) upptagna yrkandet nu vara med öfvervägande ja besvaradt. Men jämväl denna herr talmannens uppfattning bestreds genom begäran om votering, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition i den sist begärda voteringen antagits det under 5:o) angifna yrkandet, nu först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i voteringen om kontraposition i hufvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande n:o 15 antager den af herr Branting afgifna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit det af herr Enander under öfverläggningen framställda yrkandet.

Den omröstning, som anställdes enligt denna voteringsproposition, utföll med 73 ja men 106 nej, hvadan propositionen för voteringen om kontraposition i hufvudvoteringen erhöi följande af kammaren godkända lydelse:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande n:o 15 antager den af herr Moll med flera afgifna reservationen, röstar

Ja;

Om upphäfvande af tullen å spannmål.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit det af herr Enander under öfverläggningen framställda yrkandet.

Vid härefter anställd votering enligt sistberörda voteringsproposition afgåfvos 75 ja men 103 nej; och blef följaktligen den af kammaren nu godkända propositionen för hufvudvoteringen så lydande:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställa i utskottets förevarande betänkande n:o 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställa bifallit det af herr Enander under öfverläggningen framställda yrkandet.

Hufvudvoteringen utvisade 96 ja mot 64 nej; och hade kammaren alltså bifallit hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

§ 2.

Angående tullen å kläder.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bevillningsutskottets betänkande, n:o 16, i anledning af väckt motion angående tullen å kläder.

I en inom Andra Kammaren af herr *O. H Svensson* i Salång väckt motion, n:o 193, som hänvisats till bevillningsutskottets förberedande behandling, hade föreslagits, att Riksdagen behagade besluta följande förändrade lydelse af rubriken kläder, ej specificerade:

Klädespersedlar af linne eller bomull, samt delar af sådana, äfvensom sydda hushållspersedlar, alla slag; såsom duktyg, handdukar, lakan, örngott, gardiner med flera dylika:

icke försedda med broderier; förtullas med 75 procents förhöjning i tullen för tyget, hvaraf persedeln hufvudsakligen består.

Gångkläder och andra klädespersedlar, af annat ämne än linne eller bomull, samt delar af sådana:

icke försedda med broderier, fransar, snörmakerier, spetsar eller blonder eller med foder, som drager högre tull än det tyg eller ämne, hvaraf klädespersedeln hufvudsakligen består; förtullas med 75 procents förhöjning i tullen å det tyg eller ämne, hvaraf klädespersedeln hufvudsakligen består.

Anm. 1. För gångkläder tages öfvertyget till grund för tullberäkningen; men uppstår svårighet att bestämma hufvudbeståndsdelen, tages till beräkningsgrund det material, som drager högsta tullafgiften.

Anm. 2. Intet afdrag i vikten medgifves för askar, pappersomslag, kartor och inlägg.

Därjämte hade motionären yrkat, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t föreslå, att nämnda tullförändring redan under innevarande år måtte träda i kraft.

Utskottet hemställde:

1:o) att Riksdagen, med bifall till herr Svenssons i Saläng förevarande motion, ville besluta, att beträffande artikeln Kläder, ej specificerade, gällande tulltaxa skulle i nedannämnda delar erhålla följande förändrade lydelse:

Kläder, ej specificerade:

klädespersedlar, af linne eller bomull, samt delar af sådana, äfvensom sydda hushållspersedlar, alla slag, såsom duktyg, handdukar, lakan, örngott, gardiner med flera dylika:

försedda med broderier; förtullas med 100 procents förhöjning i den tull, som är bestämd för tyget, hvaraf klädes- eller hushållspersedeln hufvudsakligen består.

andra slag; förtullas med 75 procents förhöjning i tullen för tyget, hvaraf persedeln hufvudsakligen består.

Anm. Utgöres sömnaden endast af fällning och kantning, utgår tullförhöjningen med blott 10 procent af den för tyget bestämda tull.
gångkläder och andra klädespersedlar, af annat ämne än linne eller bomull, samt delar af sådana:

försedda med broderier, fransar, snörmakerier, spetsar eller blonder eller med foder, som drager högre tull än det tyg eller ämne, hvaraf klädespersedeln hufvudsakligen består; förtullas med 100 procents förhöjning i den för sagda tyg eller ämne stadgade tull.

andra slag; förtullas med 75 procents förhöjning i tullen å det tyg eller ämne, hvaraf klädespersedeln hufvudsakligen består.

Anm. 1. För gångkläder tages öfvertyget till grund för tullberäkningen; men uppstår svårighet att bestämma hufvudbeståndsdelen, tages till beräkningsgrund det material, som drager högsta tullafgiften.

Anm. 2. Intet afdrag i vikten medgifves för askar, pappersomslag, kartor och inlägg.

Anm. 3. Klädespersedlar af celluloid tullbehandlas såsom Celluloid, arbetad, andra slag, utan förhöjning.

2:o) att, vid bifall till hvad utskottet under 1:o) här ofvan hemställt, Riksdagen tillika ville besluta, att den högre tullen skulle såsom tilläggsafgift till nu gällande tulltaxa jämväl innevarande år utgöras från den tid, som af Kungl. Maj:t bestämdes, samt i skrifvelse till Kungl. Maj:t, jämte öfverlämnande af sitt sålunda fattade beslut, anhålla, det Kungl. Maj:t ville, så fort ske kunde, förordna om beslutets trädande i kraft.

Angående
tullen å
kläder.
(Forts.)

Angående
tullen å
kläder.
(Forts.)

Reservationer hade emellertid afgifvits af:

herr *Jansson* i Krakerud och herr *Karlsson* i Göteborg.

Sedan utskottets hemställan i *punkten 1:o*) upplästs, begärdes ordet af:

Herr *Jansson* i Krakerud, som anförde: Herr talman! Vi hafva nu i afton och äfven på förmiddagen hört så mycket talas om lifsmedelstullar, att jag är rädd för att herrarne ej uppmärksammat de lifsmedelstullar, som här nu föreligga. Jag vill dock be herrarne ägna sig litet äfven åt dessa tullar. De lifsmedelstullar, hvarom nu är fråga, afse visserligen icke mat, utan det gäller kläder, men det måste ju också höra till litvets nödtorft att kläda sig. Om man jämför de tullar, hvarom nu är fråga, med lifsmedelstullarna, så uppgå dessa, det vill säga spannmålstullarna, till ett mycket ringa belopp gent emot de belopp, som här föreligga. Jag hemställer, att herrarne ville slå upp sidan 8 i betäckskaudet, där herrarne skola finna en liten tablå om hur det kommer att ställa sig med dessa tullar, jämförda med spannmålstullarna. Om denna motion kommer att bifallas, blir det cirka 20 procent's tull af varans värde på kläder. Nu lär det förhålla sig så, att ingen eller åtminstone högst få kunna reda sig med gång- och sängkläder för mindre belopp för år än 100 kronor. Följaktligen få alla, som konsumera kläder för 100 kronor, betala 20 kronor i tull. Om man jämför spannmålstullarna, så förhåller det sig så, att 200 kilogram spannmål räcka för en person för år. Tullbeloppet för det gör 7 kronor 40 öre. Det är detta, som jag velat göra herrarne uppmärksamma på, därför att jag ej hört, att det varit något som helst folkmöte, där man beslutat att skicka någon resolution upp till riksdagsmännen i denna fråga. Det bevisar naturligtvis, att folket ej vet, att det blir så belastadt med tullar å kläder, som det blir. Folket har fått för sig, att det är spannmålstullarna, som pina det och göra, att det får svälta. Det tänker ej på att de andra tullarna äro mångdubbelt drygare än spannmålstullarna. Jag anser ej, att jag med hvad jag nu sagt har talat för dessa senare, ty de äro redan afgjorda, utan jag har endast velat fästa herrarnes och särskildt deras, som äro motionärer med afseende på spannmålstullarna, uppmärksamhet på denna fråga. Att dessa herrar ville ägna sin uppmärksamhet åt dessa tullar, som trycka det svenska folket 2 å 3 gånger så mycket som spannmålstullarna, är verkligen ett önskemål, som jag skulle vilja framställa till dem. För min del har jag ej kunnat vara med om den föreslagna tullförhöjningen, ty jag anser, att tullen å kläder redan nu är tillräckligt hög. Ätven med den tull, som förefinnes, blir det 15 procent af varans värde, som man får betala, alltså 15 kronor om året, om man under ett år köper gång- och sängkläder för 100 kronor. Mången köper väl för 150 kronor om året och får således då betala en half gång mera i tull.

Den motivering, som utskottet här har presterat för bifall till den af herr *Svensson* i Saläng väckta motionen, anser jag vara myc-

ket svag, och det är med fästadt afseende härpå, som jag ej kan vara med om bifall till motionen. Jag skall icke upptaga herrarnes tid med att läsa mycket af motiveringen, endast följande passus å sidan 7 uti betänkandet: »Sålunda förekommer i en tysk redogörelse för konfektionsindustrien i Tyskland under år 1905 det uttalande, att »under det att exporten af tysk konfektion till de stora länderna England, Ryssland och Amerika håller på att fullständigt upphöra, rör sig affären med de skandinaviska länderna i uppåtstigande linje». Vidare se herrarne å samma sida en tabell. När man nu ser, att utskottet omnämner England, Ryssland och Amerika, så väntar man att i tabellen finna, hvilka tullsatser, som förefinnas i dessa länder, och särskildt i England och Ryssland, eftersom exporten af kläder dit börjat upphöra. Men till min stora missträkning finner jag intet af dessa länder upptaget i tabellen, utan däri upptages i stället Sverige, Norge, Danmark och Tyskland. Man skulle väl dock kunnat fordra af utskottet, att det redogjort för tullsatserna i detta afseende i England, Ryssland och Amerika, så att man fått veta, hur tullarna varit där, men det har utskottet ej gjort. Följaktligen torde man hafva några faktorer att räkna med, men hvilka de faktorerna äro, det har utskottet ej omnämnt, och jag för min del känner dem ej, men det hade varit önskligt, att så skett.

Vidare finner man på sidan 10 i betänkandet en tabell, i hvilken utskottet lämnar upplysning om hur industrien utvecklat sig, och man finner däraf, att industrien utvecklat sig rätt raskt. Hvad bevisar nu den utveckling, som tabellen utvisar? Jo, naturligtvis att industrien bär sig, ty om den ej bure sig, utvecklade den sig ej. Det är med industrien som med allt annat. Det som bär sig, dit flyter kapitalet, där placeras man det för att få det förräntadt och så vidare. Så har äfven skett här. Följaktligen kan man draga den slutsatsen, att industrien bär sig. Om den ej burit sig, utan stode på samma nivå som för 10 å 15 år sedan, skulle man kunnat förstå motiveringen och kunnat bifalla motionen om en förhöjning af tullen å kläder, ty då skulle man kunnat säga, att det visat sig, att industrien ej kunnat tåla den svåra konkurrensen med den tyska, därför att vi hade för låg tull. Men nu visar ju tabellen däremot, att industrien tål denna konkurrens, ity att den utvecklar sig. För att komma ifrån detta säger utskottet i motiveringen: »Trots denna den svenska sömnadsindustriens snabba utveckling, som torde få tillskrifvas den pågående omflyttningen af produktionen från hem och handverk till fabrik samt allmänhetens allt större benägenhet att köpa färdiga kläder, har emellertid, såsom redan blifvit antydt, importen af hithörande varor alltjämt ökats, något som icke torde böra genom olämpliga tullbestämmelser befordras.»

Hvad blir följden, mina herrar, om vi bifalla denna motion? Jo, följden blir den, att då, som utskottet här säger, folk numera har så stor lust att köpa dessa artiklar, köper man dem, äfven om man måste betala så mycket mera, som tullen höjes. Så länge emellertid icke vår industri på detta område kan producera så mycket, som afsättes inom landet, är det ju alldeles gifvet, att tyskarna i alla fall skola exportera dylika varor hit. Utskottet har dock icke lämnat någon

*Angående
tullen å
kläder.*
(Forts.)

Anående
tullen å
kläder.
(Forts.)

upplysning om, huruvida det låter sig göra att här inom landet tillverka så mycket, som folket behöfver utaf denna vara, och sålunda bindra den tyska importen. För min del betviflar jag icke, att detta skall vara möjligt längre fram i tiden, men jag kan icke förstå, att man fördenskull skall behöfva att just nu höja dessa tullsatser.

Vi ha i dag diskuterat om nedsättningen af tullen å spannmål, och vi ha nu äfven voterat i den frågan. Utgången känna vi alla: motionerna afslagos. Skola vi nu handla så, att vi, när vi komma hem till våra valmän, kunna säga: Vi afslago nedsättningen å spannmål, men vi kommo ihåg er i alla fall i en annan sak. Jag för min del tycker verkligen, att något dylikt skulle vara hårdsmält för det svenska folket, och det är med afseende därpå, som jag, herr talman, anhåller att få yrka afslag å såväl motionen som utskottets hemställan. Och jag vill tillägga, att jag hyser den förhoppningen, att kammaren icke måtte bifalla utskottets hemställan.

Herr Röing: Herr talman, mina herrar! Under den tid, som den tillsatta tulltaxekommittén håller på med sitt arbete för att åstadkomma en fullt modern tulltaxa här i landet, är det naturligt, att, hvilket parti man än tillhör, man icke vill vara med om någon rubbning i nu gällande tulltaxa, såvida icke synnerligen talande skäl för denna ändring kunna framläggas. Jag vågar påstå, att i denna fråga har utskottet verkligen framkommit med sådana skäl, och, såsom herrarne finna af förevarande betänkande, har också hela utskottet på ett enda undantag när hemställt om bifall till motionen.

Här gäller det icke på något sätt en strid om protektionism eller frihandel. Frågan är den, huruvida de nu gällande tullsatserna å det färdiga fabrikatet stå i något som helst rimligt förhållande till tullsatsen å råvaran. Jag ber herrarne se på utskottets uppgifter nederst på sid. 8 och öfverst på sid. 9. Af de exempel, som där äro anförda, framgår det, att såsom tullsatserna nu äro bestämda, kan man för vida billigare kostnad importera en massa färdiga fabrikat än själfva råvaran, som sedan kunde förädlas här inom landet. Detta kan väl icke vara lämpligt.

Då är frågan den: hvilka vägar bör man gå för att vinna en ändring härutiinnan? Man skulle ju kunna tänka sig, att det lämpligaste sättet vore att sänka tullsatsen å råvaran, men bibehålla nuvarande tullsatser å det färdiga fabrikatet. Jag ber då att få erinra om, huru försiktiga vi voro för någon vecka sedan, då vi skrefvo till Kungl. Maj:t och begärde en utredning rörande en eventuell sänkning af tullen å en viss sort torkade äpplen. Huru mycket svårare är icke denna utredning, för den händelse vi skulle besluta oss för en tullnedsättning å dessa råvaror inom textilbranschen.

Det framhölls af herr Jansson i Krakerud, att den industri, hvarom här är fråga, under de sista tio åren utvecklat sig på ett mycket glädjande sätt, och han undrade därför, om den icke under de närmaste åren, till dess att den nya tulltaxan blir färdig, kunde vara nöjd med de gamla tullsatserna. Ja, det är sant, att denna industri högst glädjande utvecklat sig, men det är också sant och visst, att den utländska exporten hit till landet af dessa saker under de

senaste åren tilltagit högst betydligt. Har dessutom icke, sedan den statistik, som finnes angifven i motionen, upprättades, någonting inträffat, som kan föranleda Riksdagen att redan nu göra en ändring uti denna position? Jo, förvisso. Så länge de goda tiderna varade, afsatte den tyska industrien sin öfverproduktion i andra länder, och vi hade här i landet icke en så svår känning af denna utländska konkurrens som i år. Nu har det blifvit sämre, för att icke säga jämförelsevis dåliga tider. Nu är Tysklands export af dess öfverproduktion till andra länder hämmad, och då kastar den sin öfverproduktion helt naturligt öfver till ett land, där tullsatserna äro så illa afvägda just på denna position, som fallet är här i Sverige.

Jag får ytterligare påpeka ett par saker med anledning af hvad den ärade talaren på värmlandsbänken framhöll. Han sade, att tullen å gångkläder för män utgjorde nu 18,1 procent och, för den händelse den föreslagna förhöjningen skulle gå igenom, 21,2 procent. Men den i utlåtandet intagna tabellen angifver icke de faktiska siffrorna, utvisande, huru stor procent af varans värde tullen verkligen nu utgör, utan tabellen är uppsatt för att visa den jämförelsevis obetydliga skillnad, som skulle uppstå, för den händelse motionen skulle gå igenom. Såsom herrarne finna af hvad som anföres något längre ned å sid. 8, har tulltaxekommittén undersökt dessa artiklars värde, när de importeras i större varumängder, och då äro siffrorna helt andra. Den artikel inom denna bransch, som mest tillverkas här i landet, och jag tror äfven den, som mest importeras, är artikeln damkappor. Damkappor af den mera billiga och gångbara kvalitéen och af svenskt fabrikat säljas till ett pris af 15, 20 och 25 kronor i parti och i detalj med 20 å 25 procent högre priser. Huru mycket tro nu herrarna, att dessa kappor skulle fördyras, i händelse bevillningsutskottets förslag skulle gå igenom? Jo, med cirka 20 öre per styck eller cirka 1 procent af varans värde.

Ett ytterligare skäl, förutom det utskottet framhållit och hvilket jag här tager mig friheten framdraga, är det, att, i händelse Andra Kammaren, såsom jag hoppas, i likhet med Första Kammaren skulle antaga utskottets förslag, det därigenom skulle göras möjligt för en del arbetsgifvare inom denna bransch att på ett mera tillfredsställande sätt än tills dato åtminstone inom vissa industrier aflöna sina arbeterskor. Hvar och en, som haft tillfälle att besöka den hemarbetsutställning, som Centralförbundet för socialt arbete anordnat här i Stockholm, och på hvilken utställning man bland annat erhöll kännedom om de pris, som betalas inom branschen, fick utan tvifvel det intrycket, att det inom vissa grenar af denna industri betalas alltför låga löner. En af orsakerna härtill äro de låga löner, som betalas i Tyskland, i hvilket land dessutom ifrågavarande artiklar tillverkas rätt mycket i fångelserna.

Jag får till sist, herr talman, påpeka, att herr Jansson i Krakernud utan tvifvel gjort sig skyldig till ett misstag, när han yttrade, att industrien inom vårt land ej nu kan producera så mycket, som vi här konsumera. Jo, förvisso kan den göra det, om tullsatserna bli väl afvägda. Vi gå, mänskligt att skåda, till mötes en tid, då arbetslösheten mer och mer kommer att tilltaga. Det skulle därför vara

*Angående
tullen å
kläder.*
(Forts.)

Angående
tullen å
kläder.
(Forts.)

önskligt, om man i stället för att importera dessa artiklar såsom färdiga fabrikat, hvilket nu i mångt fall ställer sig fördelaktigast, införde råvaran och låte den bearbetas inom landet och därigenom möjliggjorde arbetsförtjänst för kanske eljest arbetslösa. Så träffade jag häromdagen en affärsvän, som äger en fabrik, i hvilken han tillverkar vissa konfektionsvaror. Då jag af importlistorna sett, att han importerar rätt betydande kvantiteter kragar och manschetter, frågade jag, hur detta kom sig. Jo, yttrade han, jag finner det fördelaktigare med de nu gällande tullsatserna att importera den färdiga artikeln än att köpa råvaran och bearbeta den här. Endast hans import af kragar och manschetter uppgick i fjol till ett värde af cirka 150,000 kronor.

Jag tror, herr talman, att de skäl, som utskottet i sitt betänkande framhållit och de jag här tagit mig friheten påpeka, äro så tungt vägande, att Andra Kammaren lugnt kan biträda bevillningsutskottets förslag i denna fråga, till hvilket jag ber att få yrka bifall.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning af den senaste ärade talarens yttrande, att jag skulle hafva sagt, det industrien icke skulle kunna producera så mycket, som vi konsumera här i landet. Jag sade emellertid endast, att industrien icke för närvarande kan, äfven om vi höja tullarna, producera så mycket, att det täcker konsumtionen. Hur länge det kan dröja, innan industrien utvecklar sig så, att den lyckas göra det, eller om den någonsin kan göra det, därom kan jag icke yttra mig.

Den ärade talaren förmenade, att det här icke gäller protektionism eller frihandel, nu, då det är fråga om tull på kläder, som går upp till 20 procent af varans värde. Gäller det däremot spannmåls-tull, som endast uppgår till 7.40 kronor per 200 kg., då är det fråga om protektionism eller frihandel! Det är en ny uppfinning, som jag för min ringa del icke kan vara med om. Jag tror, att det är samma förhållande med denna som med andra tullar, att de, som ha ekonomiskt intresse däraf, vilja ha den, och de tänka icke på, huru mycket den stora allmänheten får betala. Men det är hvad jag velat, att man här skall göra likaväl som då det gäller omalen spannmål.

Jag nämnde för en stund sedan, att 200 kg. omalen spannmål kunna beräknas räcka för en person under ett år. Man har att betala i tull härtför 7.40 kronor. Men om man köper gång- och sängkläder för ett år för 100 kronor, får man betala 20 kronor i tull efter denna tabell, som utskottet framlagt. Nu säger den föregående ärade talaren, att denna icke är riktig. Men det är en officiell handling i alla fall. Är den oriktig, så har jag icke något ansvar för det, ty jag har reserverat mig mot utskottets beslut, men det har icke den ärade talaren gjort, men därjämte ber jag få upplysa om, att jag här har en annan tabell, som jag anmodat en fackman att upprätta. Jag hade nämligen samma misstanke, som den ärade talaren nu uttalat mot utskottet, äfven om jag icke velat gå så långt som att påstå, att dessa tabeller äro oriktiga, men jag tyckte, att det var bra att få en utredning äfven från annat håll. Det resultat, hvar-

till min sagesman kommit, skiljer sig högst obetydligt från utskottets utredning, men det är klart, såsom han sade, att det är förenadt med stor svårighet att uppgöra en dylik tabell, hvarför man icke gärna kan ta på sin ed, att den icke möjligen i någon mån kan kritiseras och ändras, men i det stora hela är utskottets tabell icke felaktig.

Hvad jag nu sagt om tullens belopp har icke den föregående talaren bestridt, och vi måste då taga under öfvervägande, huruvida det kan vara lämpligt, att man skall betala så höga tullar för hvarje är för att industrien skall blomstra på ett sätt, som vi alla önska. Måne det icke är bättre att dröja några år, tills vi finge se, om industrien kunde fortsätta att utvecklas såsom hittills. Det är enligt min uppfattning bäst.

Nu är ju, såsom den senaste talaren också nämnde, en tullkommitté tillsatt, som har att revidera tulltaxan och skall framkomma med sitt förslag nästa år. Står det då så för lifvet, att vi nu måste bifalla den framlagda motionen för att denna industri skall komma i åtnjutande af ett så högt tullskydd? Och då det ju icke lär vara hvarken protektionister eller frihandlare, som vilja ha denna tull, synes det mig egendomligt, att vi ändock skulle behöfva bifalla denna motion. Jag vågar ännu en gång påstå, att det voro lyckligast, om vi afsloge den i år, synnerligast med fästadt afseende vid hvad förut inträffat här i dag.

Herr Lindblad i Närlunda: Som herrarne finna, ha hvarken herr Almqvist eller jag haft anledning att uppträda i denna fråga inom utskottet, ty när vi funnit, att representanter från frihetens, jag menar frihandels stamort i norden, Göteborg, varit så ifriga med afseende på denna tull, hafva vi ansett det onödigt att blanda oss i debatten. Och särskildt den omständigheten, att här förelegat en viktigare tullfråga till afgörande, hvars utgång vi icke kunnat förutse, har äfven medverkat. Men nu är den afgjord, och då har man mera fria händer att bestämma sin position i den nu föreliggande frågan. Ty det kan jag uppriktigt försäkra herrarne, att om den andra frågan icke blifvit mött med ett bifall till utskottets hemställan, så hade herr Almqvist och jag och andra med oss intagit en annan ställning äfven till den fråga, som nu debatteras.

Det är känt, att tyskarne öfversvämma vår marknad med en mängd artiklar i dessa branscher, och det synes mig då blott vara rättmätigt, att vi begagna den rättighet, vi på grund af den tyska handelstraktaten inneha, och utnyttja det tullskydd, som öfverenskommelsen medgifver oss. Det är visserligen sant, som den ärade talaren på värmlandsbänken framhållit, att det är icke blott af lifsmedel man lever, utan man måste också ha något att kläda sig med, och om man betalar så och så mycket i tullskydd för spannmål och vill taga bort den tullen, men i stället ger ut tre gånger så mycket i tull för hvad man skall kläda sig med, så tror jag icke, att man har skäl att rosa marknaden på det bytet. Det blir nog alltid en dålig affär.

Jag har förut framhållit betydelsen af solidaritet; nu en annan

*Angående
tullen å
kläder.
(Forts.)*

Angående
tullen å
kläder.
(Forts.)

sak. En radikal tidning i Värmland framhåller, huru lönerna på landsbygden stigit. Jag vill anföra några uppgifter ur denna tidning, Karlstadstidningen:

»Den sedan år 1887 fortgående prisförhöjningen å arbetsprisen inom jordbruksnäringen har varit sållsynt snabb under de senaste åren och särskildt år 1906. För kvinnliga tjänstehjon i husbondes kost har på kortare tid än två årtionden årslönen mer än fördubbats. Under de senaste åren har denna utveckling forigått särskildt hastigt, beroende helt naturligt på den hos kvinnorna alltmera framträdande motviljan mot att antaga dylika platser, hvilket framtvungit starkt ökade löneförmåner.

Dagsverksprisen ha likaledes vuxit hastigt, särskildt för vinterarbete. Den minsta ökningen förete statlönerna, både för män och kvinnor. Den starka stegringen af arbetsprisen inom jordbruksnäringen står gifvetvis i samband med den alltmer framträdande bristen på arbetskrafter för dess behof, hvilket blir så mycket kännbarare, som just de mest arbetsdugliga lämna landarbetet.»

Och därefter redogöres för lönerna. Detta hade man kunnat anföra i den föregående debatten, men jag ansåg det vara onödigt, då debatten ändå blef så onödigt uttänjd. Men när nu onekligen förhållandet är, att arbetslönerna faktiskt stigit icke blott i städerna utan också på landet, gör detta, att man med fog kan tillämpa tullskyddet i dess fulla utsträckning, och då man nu har rätt härtill och dessutom känner, huru inom en viss handtering, konfektionsbranschen, särskildt fruntimmersarbetet är daligt aflönadt, så tror jag icke, att det är mer än rätt och skäligt, att man yrkar bifall till förslaget om tullförhöjning.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr talmannen proposition först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag å berörda hemställan och den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i första punkten af utskottets förevarande betänkande n:o 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan och den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 93 ja mot 65 nej, hvadan kammaren alltså bifallit utskottets hemställan i denna punkt.

Herr vice talmannen hade emellertid öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar.

Punkten 2:o).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Vidare förelåg till afgörande lagutskottets utlåtande n:o 29, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upphörande af rätten att föra talan på grund af fullmakt vid kommunalstämma m. m.

*Angående
upphörande
af rätten att
föra talan
på grund af
fullmakt vid
kommunal-
stämma
m. m.*

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottet häuvisad motion n:o 137 hade herr *H. Wijk* föreslagit, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa en undersökning, huruvida och i hvad mån den nuvarande rättigheten att vid kommunalstämma, allmän rådstuga och kyrkostämma föra talan och utöfva rösträtt genom fullmakt måtte kunna borttagas eller inskränkas, samt därefter till Riksdagen inkomma med de förslag, som af utredningen kunnat föranledas.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade afgifvits i fråga om motiveringen af herr *Lindhagen*, med hvilken herrar *Jansson* i Edsbacken och *Ersson* instämt.

Sedan utskottets hemställan upplästs, yttrade

Herr *Wijk*: Herr vice talman, mina herrar! Den motion, som här föreligger till behandling och som mött ett ganska kyligt mottagande i lagutskottet, har fått en delvis felaktig rubrik, som möjligen kan verka vilseledande för dem, som kanske icke läst mera än själfva rubriken. Enligt rubriken skulle motionen afse en skrifvelse till Kungl. Maj:t »angående upphörande af rätten att föra talan på grund af fullmakt vid kommunalstämma m. m.», men yrkandet går i själfva verket ut på en skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan, »det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa en undersökning, huruvida och i hvad mån den nuvarande rättigheten att vid kommunalstämma, allmän rådstuga och kyrkostämma föra talan och utöfva rösträtt genom fullmakt må kunna borttagas eller inskränkas, samt därefter till Riksdagen inkomma med de förslag, som af utredningen kunnat föranledas.» Af motiveringen tror jag det framgår med full tydlighet, att det som jag egentligen åsyftar är en inskränkning i rättigheten att föra talan medelst fullmakt vid val å allmän rådstuga och kyrkostämma i stad. Att jag i mitt yrkande äfven har upptagit den möjligheten, att denna rättighet skulle kunna upphävas, har en-

Angående
upphörande
af rätten att
föra talan
på grund af
fullmakt vid
kommunal-
stämma
m. m.

(Forts.)

dast varit i afsikt att gifva själfva skrifvelsen en så vid formulering som möjligt, och att jag tagit med landsbygden har berott därpå, att jag hållit före, att det kan finnas skäl att utreda äfven i hvad mån en inskränkning i rättigheten att på landet föra talan medelst fullmakt kan vara berättigad.

Det, som ledt mig till att väcka denna motion, har i sista hand varit ett val, som ägt rum i Göteborg i slutet af förra året. Det var ett fyllnaadsval till stadsfullmäktige, som ägde rum i en af stadens valkretsar. Vid detta tillfälle afgafvos röster af 1,559 enskilda personer. Af dessa 1,559 röstande röstade med fullmakt i det närmaste en tredjedel, och af de afgifna rösterna afgafvos genom fullmakt öfver en tredjedel af hela antalet. Inför dessa höga siffror frågar man sig med förvåning, om det varit möjligt, att icke mindre än en tredjedel af de i valet deltagande varit förhindrade att personligen rösta, eller om det möjligen kan ligga någonting bakom. Ja, mina herrar, den, som varit med om ett sådant val, har mycket lätt att förklara, huru denna höga siffra uppkommit. De personer, som verkligen intresserat sig för valutgången, ha med mycket få undantag röstat personligen, och den öfvervägande delen af de afgifna fullmakterna härrör från personer, som i själfva verket varit mer eller mindre ointresserade för valets utgång, och som troligen alls icke skulle deltagit i valet, om de varit tvungna att personligen rösta. Dessa personer ha utdelat sina fullmakter till vänner och bekanta, som bedt dem om denna lilla tjänst. Sedan ha dessa fullmakter lagts på hög och samlats af de partier, som varit rivaliserande vid valet. Vid själfva valtillfället ha vid ingången till vallokalen ombud för båda partierna haft hela den stora massan af fullmakter med sig och lämnat ut dem en och en till de partivänner, som gått in i vallokalen och som förut icke själfva haft någon fullmakt. På det sättet har så småningom hela den stora bunken af fullmakter blifvit placerad och kommit med vid valet. De personer, som röstat med dessa fullmakter, ha icke haft en aning om, hvarifrån fullmakterna härstammade; det har för dem icke varit annat än ett papper med en viss röstsiffra, hvarmed de förstärkt sin egen röst vid valet. Man har således formellt hållit sig till lagens stadgande, att ingen får rösta med mer än en fullmakt, men om man ser litet djupare på saken, är det i själfva verket icke enskilde, som röstat här, utan partierna, och de ha röstat med obegränsadt antal fullmakter å båda sidor. Valutgången har alltså i ett fall som detta berott på, hvilketdera partiet som med största energi och med största framgång bedrivit fullmaktsinsamlingen före valtillfället. Jag tror, att med dessa fakta för ögonen måste man anse, att jag haft fullt fog för att påstå, dels att röstning med fullmakt i detta fall missbrukats, och dels att missbruket varit af sådan art, att själfva valhandlingens karaktär af att vara ett uttryck för de röstandes vilja och mening i väsentlig mån förryckts. Jag har för min del ansett detta vara af sådan betydelse, att man borde se till, om man icke kunde råda någon bot därför.

Nu har utskottet för sin del icke direkt förnekat, att ett missbruk ägt rum i detta fall, men utskottet har hållit före, att det icke

kunnat ledas i bevis, att dylikt missbruk är allmänt. Ja, det är mycket sant, att jag icke varit i tillfälle att utföra de ganska besvärliga och tidsödande sammanräkningar, som behöfvas för att framlägga ett sådant siffermaterial, för andra val än detta nu åberopade i Göteborg. Men min erfarenhet från alla föregående kommunala val i Göteborg, i hvilka jag deltagit, har gifvit vid handen, att samma missbruk äfven då ägt rum, och jag har ingen anledning tro, att Göteborg i detta afseende utgör ett undantagsfall. Då denna möjlighet till missbruk ständigt förefinnes, och då lockelsen är mycket stor att vid val använda den i partisyste, tror jag, att man gauska lugnt kan taga för gifvet, att detta missbruk äger rum öfverallt vid val uti städerna, så snart som vissa naturliga betingelser föreligga, och då först och främst den, att i valmanskären ingår ett någorlunda stort antal röstande med böga röstetal.

Under sådana förhållanden kan jag icke dela utskottets mening att bestämmelserna angående sättet för utförande af rösträtt vid kommunala val fortfarande äro i det hela tillfredsställande. Men om det nu är så, att missbruk faktiskt förefinnes, skall man därför helt och hållet afskaffa allt röstande med fullmakt? Nej, det skall man naturligtvis icke göra. På landsbygden vore det säkert en mycket stor orättvisa mot de röstande, som ho mera i utkanten af socknen, om man skulle förvägra dem rättighet att rösta med fullmakt; och i städerna finnes naturligtvis alltid vissa fall, då en person är fullkomligt förhindrad att själf inställa sig vid valtillfället. Hvad jag velat föreslå är därför endast det, att man skall försöka undanröja de missbruk, som äga rum, genom att inskränka rättigheten att rösta med fullmakt till de fall, då denna rättighet verkligen är befogad.

Då frågar man: kan detta verkligen ordnas på ett praktiskt sätt? Ja, vi behöfva icke gå längre än till Norge för att finna ett sådant system, som är i full verksamhet och fungerar utan någon anmärkning, såvidt jag vet. De norska kommunallagarne af 1896 föreskrifva som allmän grundsats, att såväl på landet som i stad skall den röstande personligen infinna sig; men om han har laga förfall och alltså är hindrad att infinna sig, har han rättighet att till valförrättaren insända sin valsedel i försegladt konvolut. I Norge förekomma nämligen icke fullmakter, utan endast valsedlar eller röstsedlar. Därvid skall personen i fråga bifoga en skrifvelse, däri han redogör för arten af sitt förhinder. Sedermera, då den öfriga omröstningen tagit slut, pröfvas de inkomna förfallsanmälningarna hvar och en för sig; där förfallet anses giltigt, öppnas konvolutet och valsedeln nedlägges i urnan; där förfallet icke anses vara giltigt, lägges konvolutet obrutet åt sidan. Det har förefallit mig, som om något liknande förfarande ganska lätt skulle kunna införas äfven hos oss, och jag har svårt att förstå, hvarför Riksdagen skulle vägra att begära en utredning af denna fråga, ifall den anser, att missbruk verkligen föreligger, då man nästan utan någon utredning kan peka på ett sätt att undanröja detta missbruk, utan att därmed några andra nämnvärda olägenheter åstadkommas.

Jag är synnerligen tacksam mot de herrar reservanter, hvilka gentemot utskottet gjort gällande, att detta förslag »berör en viktig

Angående
upphörande
af rätten att
föra talan
på grund af
fullmakt vid
kommunal-
stämma
m. m.
(Forts.)

Angående
upphörande
af rätten att
föra talan
på grund af
fullmakt vid
kommunal-
stämma
m. m.
(Forts.)

principfråga, som ej kan obeaktad förbigås». »En hög tanke» — fortsätta reservanternas — »om det politiska och kommunala lifvets betydelse och ett därur framgånget kraf på ett lefvande intresse för allmänna angelägenheter bland alla medborgare leder utan tvifvel till den uppfattningen, att den politiska och kommunala rösträtten är en medborgerlig rättighet, som endast bör få personligen utöfvas.» Jag tror, att den princip, för hvilken reservanternas här gjort sig till målsmän, kommer att vinna alltmera terräng. Jag vill endast i förbigående påminna om det motstånd, som är efter år framkommit från Riksdagens sida, då det varit tal om att i allra minsta mån tillåta röstning med fullmakt vid politiska val. Där medgifver jag emellertid, att vissa särskilda förhållanden spela in, som göra en jämförelse med de kommunala valen mindre lämplig. I stället vill jag erinra kammaren därom, att de kommitterade, som haft till uppdrag att framlägga förslag till ny ordning för prästval, ha föreslagit, att vid prästval skulle ingen röstning med fullmakt få förekomma. Dessa kommitterade ha således gått längre, än hvad jag själf härvidlag velat föreslå.

Det motiv, som legat till grund för kommitterades yrkande i detta fall, har naturligtvis varit det, att vid tillsättande af en prästerlig befattning endast de verkligt personligen intresserade böra ha talan. Det förefaller mig, som om man med fog skulle kunna göra gällande samma åsikt äfven beträffande kommunala val. Jag vill också påpeka, att de verkliga giltiga anledningar till att rösta med fullmakt torde blifva allt färre och färre. Som kammaren kanske erinrar sig, gjorde justitieombudsmannen förra året en anmärkning mot magistraten i Kristinehamn, därför att den utsatt ett val vid en tid på dagen, som gjorde, att det blef svårt för en del af stadens röstberättigade invånare att personligen infinna sig. Denna justitieombudsmannens erinran har ledt till, att Kungl. Maj:t nu riktat en skrivelse till länsstyrelserna i landet, däri dessa anbefallas »att erinra vederbörande magistrater och stadsstyrelser om angelägenheten däraf, att stadsfullmäktigeval utsättas till sådan tid på dagen och anordnas på sådant sätt, att, såvidt möjligt, samtliga röstberättigade utan svårighet blifva i tillfälle att deltaga i valet». Man får således antaga, att något hinder i det hänseendet hädanefter knappast kommer att förefinnas, eller att det åtminstone endast kommer att bli i mycket inskränkt mätto.

Då det alltså påvisats, att det förekommer missbruk vid en så viktig sak som val till de kommunala representationerna, och då det å andra sidan påvisats, att det finnes ett mycket nära till hands liggende botemedel häremot, kan jag för min del icke dela utskottets mening, att allt är bra, som det är, och att ingenting härvidlag bör göras. Jag skall därför, herr vice talman, be att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr *Karlsson* i Göteborg instämde häruti.

Herr *Widén*: Herr talman, mina herrar! Jag anhåller att få säga några ord i den förevarande frågan med anledning af den siste talarrens yttrande.

För min del har jag icke försport, att något nämnvärdt behof af en lagändring i nu ifrågavarande hänseende gjort sig gällande. Hvad särskildt landsbygden beträffar, tror jag, att det på många ställen är af ganska stor vikt, att röstning med fullmakt kan förekomma äfven i andra fall, än där vederbörande ha laga förfall i lagens mening. I en hel del vidsträckta kommuner skulle det nog eljest kunna gå så, att den egentliga rösträtten på kommunal- och kyrkostämma skulle komma att blifva förbehållen förnämligast åt dem, som bo närmast intill och ha den kortaste vägen. Men något sådant vore ju ganska olämpligt. Ja! Jag går så långt, att jag vill påstå, att icke ens vid stadsfullmäktigval i städerna något större behof af ändring i detta hänseende kommit till synes. Den siste talaren nämnde om ett val i Göteborg och om missbruk, som där skulle ha ägt rum. Jag vill nu icke yttra mig om det valet. Och att missbruk kan äga rum genom valagitation, därvid äfven fullmakter kunna användas i agitatoriskt syfte, vill jag icke förneka. Men missbruk vid valagitation kan äga rum äfven utan möjlighet att använda fullmakter. Det är icke därpå, det efter mitt förmenande beror. Klagan öfver missbruk genom agitation höres rätt ofta äfven vid val, där personlig inställelse fordras, från den ena eller andra sidan, som därvid legat under.

Det kan nog vara godt att få använda fullmakter äfven vid stadsfullmäktigeval. Jag erinrar mig mycket lifligt ett stadsfullmäktigeval i Nyköping för några år sedan — det var efter det jag själf upphört att vara ledamot af magistraten. Vid detta val förekommo många fullmakter å båda de täflande sidorna. En hel del äfven af de arbetare, som där röstade, röstade dubbelt, så att säga, därigenom att de hade fullmakt med sig från någon kamrat. Det gällde att få in några mera framstegsvänliga kandidater i stadsfullmäktige. Jag minns nu icke utgången, men jag tror, att det gick, och därtill bidrogo äfven fullmakter från andra håll än från dem, som endast hade en eller två röster. Särskildt var jag själf bland dem, som lämnat fullmakt för ändamålet, hvilken gällde hundra röster. Jag var nämligen strängt upptagen af tjänstearbete, men det torde väl knappast ha kommit att betraktas såsom laga förfall. Min mening är, att det skulle kunna vara ganska riskabelt att i afseende härpå införa ny ordning.

Samma princip skulle ju då för resten böra öfverflyttas på en hel del andra kommunala områden. Jag undrar emellertid, om vi äro beredda att nu i dag uttala oss om huru det bör vara vid t. ex. prästval. Låt vara, att en kommitté har föreslagit, att fullmakter icke må förekomma vid prästval, så torde det dock icke vara så lämpligt att nu på förhand uttala sig därför, hvilket vi likväl skulle göra, om vi skulle bifalla förslaget om upphörande af rätt att rösta med fullmakt vid kyrkostämma. Ty enligt nu gällande författning skola, såsom vi veta, samma grunder tillämpas vid prästval, som gälla för rösträtt vid kyrkostämma.

Motionärens motivering liksom äfven reservanternas går egentligen ut därpå, att man skulle taga bort rätten att använda fullmakt vid val. Jag medgifver, att så begränsadt, har förslaget mycket mera berättigande. Men jag vill erinra om att hvad både kyrko-

Angående
upphörande
af rätten att
föra talan
på grund af
fullmakt vid
kommunal-
stämma
m. m.
(Forts.)

Angående
upphörande
af rätten att
föra talan
på grund af
fullmakt vid
kommunal-
stämma
m. m.

(Forts.)

stämma och kommunalstämma beträffar, förekomma en hel del ärenden, som icke alls äro att hänföra till *val*; och huruvida man är beredd att för alla dessa ärenden taga bort fullmakterna, undrar jag högeligen.

Nu har man, såsom reservanterna också påpeka, vid årets riksdag delvis gått i annan riktning, i det man till och med vid *politiska* val velat i visst fall medgifva användandet af fullmakt. Då är det skäligen inkonsekvent, synes det mig, att nu skriva till Kungl. Maj:t och begära, att en utredning måtte verkställas om upphörande eller inskränkande af rätten att gifva fullmakt vid *kommunala* val. Det är ju visserligen icke nödvändigt, att det ena följer med det andra; men det vore i alla fall onekligen en rätt egendomlig inkonsekvens.

Jag vill desslikes säga, att, hvad särskildt de kommunala valen beträffar, ett förslag till ändringar i kommunallagarna verkligen föreligger, nämligen det förslag, som antogs i fjol att eventuellt godkännas, därest det hvilande grundlagsförslaget rörande ändring i valrätten till Andra Kammaren vinner bifall. Då det där icke har ifrågasatts att göra någon som helst ändring i detta stycke, synes det mig knappast vara skäl, att Riksdagen nu skrifer och begär en undersökning eller utredning därom.

Nu har en ledamot af utskottet, med hvilken ett par andra ledamöter instämt, reserverat sig, visserligen icke mot det slut, hvartill utskottet kommit, men mot dess motivering. Ja, jag har för min del icke varit med om justeringen af betänkandet och af den motivering, som däri lämnats. Och jag kan ju gärna medgifva, att den princip, som reservanten uttalat, är riktig; jag skulle icke heller hafva något emot, att en sådan princip uttalades. Men å andra sidan kan jag icke undgå att finna, att det har bra mycket tycke, om jag så får säga, af finsmakeri att icke kunna vara med om utskottets motivering. Utskottet säger i alla fall icke i denna motivering någonting, som strider mot den af reservanten frambållna principen; och mig synes, som om äfven *han* mycket väl kunde vara med om utskottets motivering. För *mig* åter föreligger ett mycket viktigt skäl att hålla på utskottets motivering, däruti nämligen att den icke förpliktar till något för framtiden, hvilket däremot reservantens motivering gör.

I motionärens yttrande nyss framhöll han, att en undersökning, helst af det oskyldiga slag han föreslagit, kan man alltid begära. Ja, hvad det beträffar, så undrar jag, om Riksdagen bör skriva och begära undersökning, såvida den ej är på det klara med, att det resultat, som afses med undersökningen, verkligen är önskligt. Annars ligger nog en sådan begäran Riksdagen i fatet, när ärendet framdeles skall prövas. Det skulle från förra årets riksdag kunna framdragas ett ganska talande exempel härpå. Jag återkallar i herrarnes minne den debatt, vi hade en kvällsstund förlidet år om viss lagstadgad bredd på hjulringar. Jag hörde till dem, som ville hafva en lagstiftning därom; och jag framhöll som skäl, bland annat, att Riksdagen skrivit till Kungl. Maj:t och begärt en utredning i denna riktning. Jag tror ock, att den omständigheten, att Riksdagen hade aflåtit en sådan skrivelse, hade ett rätt stort inflytande på att för-

slaget gick igenom här i kammaren. Jag för min del ansåg detta vara lyckligt och bra; men en af de ifrigaste motståndarna mot förslaget yttrade efteråt: »det var nu förfärligt tokigt, att Riksdagen skrifvit om det till Kungl. Maj:t; annars hade förslaget aldrig gått igenom».

Jag menar, att när man skrifver till Kungl. Maj:t, så får man vara riktigt på det klara med det resultat, hvartill man vill komma; och det tror jag, att man här icke är. Det vore utan tvifvel olämpligt att göra något uttalande i den af motionären eller reservanterna föreslagna riktningen. Jag skall därför be att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Angående
upphörande
af rätten att
föra talan
på grund af
fullmakt vid
kommunal-
stämma
n. m.
(Forts.)*

Med herr Widén förenade sig herr *Pettersson* i Södertälje.

Herr Lindhagen: Herr talman! Den siste talaren har medgifvit, att han för sin del nog fattade, att den princip, som legat till grund för motionärens förslag, och som äfven uttalats af reservanterna, är riktig; men då af utskottets motivering icke tydligen framgick, att utskottet tog afstånd från den principen, så ansåg den siste talaren, att man mycket väl kunde vara med om utskottets förslag. Nu är verkligen fallet det, att reservanterna icke skulle hafva reserverat sig, ifall de icke hade funnit, att inom utskottet ställningen varit emot själfva principen, och att man där icke uppskattat densamma. Tvärtom var den allmänna meningen inom utskottet den, att motionärens förslag var särdeles olägligt och olämpligt i alla afseenden. Nu måste jag också vidhålla, att principen i fråga är synnerligen viktig och endast af tvingande praktiska skäl bör få vika; och bland dessa praktiska skäl hafva vi ju åberopat vissa i själfva reservationen. Därtill kan ju också komma det skälet, att det allmänna och lefvande intresse, som skall bära upp den personliga rösträtten, kanske ännu icke förefinnes. Men däri ligger ju icke något hinder mot att genomföra den partiellt; och särskildt fäster jag mig då vid stadsfullmäktigevalen, i synnerhet i de stora städerna. Hvad Stockholm angår, har jag för min del samma erfarenhet, som motionären har från Göteborg, nämligen att röstandet med fullmakt mera är att anse som ett missbruk än som ett bruk, användt vid verkligt förfall.

Att vi reservanter nu icke hafva biträdt det försiktiga skrifvelseförslag, som motionären har förordat, »huruvida och i hvad mån» etc., beror därpå, att man i utskotten blir till sist så demoraliserad, att man icke alltid vet, om man vågar vara med om en ändring, hvilken man visserligen i och för sig gillar, men de flesta äro emot. I detta fall har jag ej heller klart för mig, huruvida ett behof däraf verkligen förefinnes, eller om man icke snarare äfven i städerna vill behålla hvad man har. I alla händelser skulle jag för min del helst velat yrka, att kammaren med ogillande af motiveringen måtte bifalla utskottets förslag; men då motionären icke själf framställt något sådant yrkande utan yrkat rent bifall till sin motion, så är det icke värdt att sätta mitt yrkande mot hans; och får jag därför förklara, att jag för min personliga del äfven är beredd att gifva uttryck för

Angående upphörande af rätten att föra talan på grund af fullmakt vid kommunalstämma m. m. (Forts.)

min mening i den formen, att jag röstar för bifall till motionärens hemställan.

Herr Widén sade, att man skall vara mycket försiktig, när man skrifver till Kungl. Maj:t, och icke skrifva i andra fall än då man är säker på att man vill vara med om det resultat, hvartill skrifvelsen kan leda. Ja, det är ju klokt, och så göra vi ju merendels. Men om man anser, att en sak är grundad på en i längden riktig princip, så vill man också, att saken skall utredas; och i det föreliggande fallet tror jag för min del, att en undersökning säkerligen skulle leda till det resultat, att vid stadsfullmäktigeval i städerna, och i all synnerhet i de större städerna, man endast borde få rösta personligen. Däremot tror jag icke, att en sådan princip kan genomföras på landsbygden, det får jag uppriktigt säga; och hvad särskildt de stora norrländska socknarna angår, vore det snarare angeläget, att man där finge rösta med två eller flera fullmakter än med ingen.

På dessa skäl, herr talman, kan jag förena mig med motionären.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mina herrar! Om motionärens yrkande hade stått i öfverensstämmelse med hans anförande, skulle jag icke begärt ordet; men nu tror jag, att det finnes fog för att en röst höjes äfven från landsbygden i denna fråga. Motionären angaf nyss, att anledningen till att han väckte denna motion var ett val, som hållits i Göteborg, där öfver en tredjedel af de i valet deltagande skulle hafva röstat med fullmakt, om jag förstätt honom rätt. Jag vill då säga, att jag skulle varit motionären tacksam, om under dessa förhållanden han hade begränsat sin omsorg om ändring i kommunallagarna till endast Göteborgs stad. Ty å landsbygden anse vi, att motionärens förslag, om det eventuellt blefve upphöjdt till lag, skulle vara det största attentat mot den kommunala rösträtten, som någonsin förekommit i den svenska riksdagen.

Vi hafva ju sträfvat efter att få en begränsning af den kommunala rösträtten, en begränsning af de stora fyrktalens makt; men detta motionärens förslag skulle hafva en alldeles motsatt verkan. Ty representanterna för de stora fyrktalen hafva ofantligt mycket lättare att komma fram de långa vägarna till vallokalerna, än hvad de mindre bemedlade hafva. Jag undrar just, hur det skulle ställa sig, om motionären kunde sätta sig in i de förhållanden, som finnas på landsbygden, t. ex. uti en af de kommuner, som jag representerar? Det finnes där personer, som hafva omkring två mils väg fram till kommunalsalen. För dessa är det naturligtvis af ofantligt stor vikt, att de blifva i tillfälle att utöfva sin rösträtt genom fullmakt. Och jag tycker mig se, att det skulle bli vackra kommunalstämmor ute på landsbygden, om man skulle tillämpa den anordningen, som motionären åberopat, och som är gällande i Norge, att man i hvarje särskildt fall skulle pröfva de hinder, som möjligtvis vore angifna för att komma fram till kyrkokommunalstämmolokalen.

Nu yttrade motionären, att han kände sig mycket tilltalad af reservanternas förslag, däri det heter: »En hög tanke om det poli-

tiska och kommunala lifvets betydelse och ett därur framgånget kraf på ett lefvande intresse för allmänna angelägenheter bland alla medborgare leder utan tvifvel till den uppfattningen, att den politiska och kommunala rösträtten är en medborgerlig rättighet, som endast bör få personligen utövas.» Ja, äfven jag är tilltalad af denna vackra fras. Men jag tror, att det finnes många moment i de personliga rättigheterna; och ett mycket viktigt moment i dessa rättigheter är just den omständigheten, att man har rätt att rösta med fullmakt.

Angående upphörande af rätten att föra talan på grund af fullmakt vid kommunalstämma m. m.
(Forts.)

Då motionären här i sitt anförande så vackert tog undan kommunalstämmorna och sålunda icke ville föreslå någon utredning för landsbygden, skulle kanske någon känna sig frestad att gå med på hans förslag. Jag anhåller då att få uppläsa den kläm, till hvilken han dock slutligen yrkade bifall. Den lyder sålunda: »På grund af hvad jag sålunda anført, får jag vördsamt hemställa, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa en undersökning, huruvida och i hvad mån den nuvarande rättigheten att vid kommunalstämma, allmän rådstuga och kyrkostämma föra talan och utöfa rösträtt genom fullmakt må kunna borttagas eller inskränkas, samt därefter till Riksdagen inkomma med de förslag, som af utredningen kunnat föranledas.»

Här gäller det alltså äfven all talan vid kommunalstämma och icke endast, såsom det tycktes framgå af motionärens anförande, hufvudsakligen val. Nej, här i klämman gäller det alla möjliga kommunala och kyrkliga beslut, som kunna fattas af dessa stämmor på landsbygden. För min del anser jag därför, att det är af den allra största vikt, att Riksdagen icke går in med en sådan skrivelse till Kungl. Maj:t, som här föreslagits; ty man brukar ju i allmänhet icke skriva och begära utredning om något annat än sådant som man vill hafva, och som man önskar framgång åt. Men skulle framgång beredas åt ett sådant förslag som det af motionären framställda, då skulle, såsom jag förut sagt, följderna blifva den, att en ofantligt stor del af de mindre bemedlade på landsbygden i många fall beröfvades sin rösträtt.

Jag kan därför, herr talman, icke annat än yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan herr talmannen, som återkommit, ånyo öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, förklarades öfverläggningen slutad, hvar efter herr talmannen framställde proposition på de därunder afgifna yrkandena; och godkände kammaren utskottets hemställan.

§ 4.

Härefter föredrogs Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 16, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående föreskrifter för vinnande af säkerhet om död persons identitet och dödsorsaken, och yttrade därvid

Herr Palme: Ehuruväl jag icke på något sätt känner mig öfvertygad af de skäl, som utskottet förebragt för sitt afslagsyrkande, vill jag i sakens närvarande läge icke göra något yrkande.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 5.

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 17, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning, huru moderskapsförsäkring må genom statens försorg kunna beredas barnaföderskor, blef härefter föredraget, och biföll kammaren utskottets hemställan, i följd hvaraf jämlikt 63 § riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet skulle delgifvas Första Kam-maren.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden:

n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens fjärde hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvarsdepartementet;

n:o 43, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om det årliga anslag af 300,000 kronor, som från riksgäldskontoret utgår till Hans Maj:t Konungen;

n:o 44, i anledning af väckt motion om indragning till statsverket af det s. k. Konung Karl XIII:s hemgiftskapital m. m.;

n:o 45, i anledning af väckt motion om anläggning af en statsbana från Älfsby till Piteå;

n:o 46, i anledning af väckta motioner om ändring i villkoren för lån från fonden för rederinäringens understödjande; och

n:o 47, i anledning af väckta motioner om byggande och underhåll af utfartsvägar från stationer vid statens järnvägar.

§ 8.

Följande nya motioner afgåfvos, nämligen af:

herr *C. G. Johansson* i Aflösa m. fl., n:o 258, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för landsstaterna i länen m. m.; samt

herr *L. J. Jansson* i Djursåtra m. fl., n:o 259, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska.

Dessa motioner lades på bordet.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>E. R. V. Hedenstierna</i>	under 4 dagar fr. o. m. den 16 mars.
»	<i>N. Persson</i> i Malmö	» 3 » » 17 »
»	<i>J. B. Eriksson</i> i Grängesberg	» 8 » » 17 »
»	<i>C. F. Vahlquist</i>	» 2 » » 16 »
»	<i>W. Andersson</i> i Bråborg	» 3 » » 16 »
»	<i>S. J. Larsson</i> i Gallstad	» 2 » » 17 »
»	<i>E. Sundin</i>	» 5 » » 17 » och
»	<i>J. Johansson</i> i Kälkebo	» 3 » » 17 »

Kammarens ledamöter åtskildes härupå kl. 10,37 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.